

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΣ 6ον

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 'Ιανουάριος 1931

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ο ΒΥΛΛΑΡΑΣ Μία διάλεκτος τοῦ Πελλερέν. (συνέχεια).
ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ. «Ἀντίλογοι»—Ἡ Πεντάμορφη (Ποιήματα).
† ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ. Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Κλήμης (ἱστορικὸν ἄρθρον).
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ. Τὸ καυμένο τὸ τζαμί μας (διήγημα τέλος).
Ν. Γ. ΔΟΣΙΟΣ δ. φ. Λαϊκαὶ παρετυμολογίαι (γλωσσικά).
Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἄρτης (συλλογὴ Τ. Σιωμοπούλου)
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ Ἡ φτώχεια καὶ τὰ γράμματα.

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

Π. ΦΑΝΤΗΣ Ἐπίκαιρα σημεῖα πνευματικῆς ζωῆς στὰ Γιάννινα,
Μία κριτικὴ τοῦ Ρουσέλ διὰ τὸν κ. Μουσελίμην καὶ Ἄλληλογραφία.

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΜΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΒΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΦΙΔΕΛΛΗΝΩΝ 26 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΤΗΣΙΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΔΡ.	75
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ	Σελ.	10
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ	Δολλ.	3

Ἐμβάσματα καὶ ὅ,τι σχετικόν μετὰ τὴν ὕλην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐλλοπίας»

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

Ο ΒΗΛΑΡΑΣ

(διάλεξις ἀπαγγελθεῖσα εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ λυκείου τῶν
Ἑλληνίδων τῷ 1927)

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Δὲν σκέπτομαι, οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ ἐξαντλήσω σήμερον μὲ τὴν παροῦσαν διάλεξιν τὸν Βηλαρά μὲ τὰς τρεῖς μεγάλας ἐκδηλώσεις του: ὡς προφήτην τῆς γλωσσικῆς ἀναγεννήσεως, ὡς πεζογράφον ἐκ τῶν καλλίστων εἰς κλασσικὴν διὰ αὐγίαν φώσεως, τοὺς ὁποίους ἔχει ἡ νεωτέρα φιλολογία καὶ ὡς ποιητὴν: λυρικὸν καὶ σατυρικόν. Ἐπιθυμῶν ὅμως νὰ σᾶς προεῖσαγάγω ὅπωςδὴποτε σήμερον εἰς τὴν μίαν ἐκ τῶν κομψῶν αἰθουσῶν τοῦ ποιητικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Βηλαρά, τὴν λυρικὴν ποίησίν του, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παρακάμψω, γιὰ νὰ μὴ κουράσω τὴν ἐπιεικῆ προσοχὴν σας καὶ μερικὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τῆς βιογραφίας του καὶ διὰ τὸ ἔργον του ὡς προφήτου τῆς γλωσσικῆς ἀναγεννήσεώς μας ὀλίγα τινὰ μόνον νὰ εἶπω: Διὰ τὴν βιογραφίαν του ἀρκοῦμαι μόνον νὰ σημειώσω, ἐπιφυλασσόμενος εἰς ἄλλην ὁμιλίαν μου περὶ τοῦ Βηλαρά ὡς σατυρικοῦ ποιητοῦ νὰ τὸ ἀναλύσω ἐνδεύτερον, ὅτι εἶνε ἰδιαιτέως περίεργον ὅτι εἶνε ὁ μόνος ποιητὴς περὶ τοῦ ὁποῦ ἀπολύτως καμμίαν πληροφορίαν τῆς ζωῆς του δὲν ἔχομεν. Ὁ Οὐλανδ μόνον μᾶς δίδει μίαν φευγαλέαν, ἀλλ' ἀνεὺ οὐδενὸς ἐπεισοδίου χαρακτηριστικοῦ τῆς ζωῆς του, σχηματίζουσαν τὸν ποιητοῦ: (Σελίς 11. Ἐκδοσις Παριζιάνη).

Ἐτσι μᾶς λείπει ἀπολύτως ὁ ἄνθρωπος, μᾶς εἶνε ἐντελῶς ἀγνωστος καὶ εἶνε τόσον ἀπαραιτήτως χρήσιμον νὰ γνωρίσωμεν ἀ-

κριβῶς τὴν ζωὴν ἑνὸς ποιητοῦ ὡς ἀνθρώπου διὰ νὰ κρίνωμεν διαρκῶς καὶ περὶ τῶν πηγῶν καὶ τῆς βαθυτέρας ἐσωτερικότητος τοῦ ἔργου καὶ τῆς ποιήσεώς του. Δὲν σᾶς φαίνεται αἴφνης παράδοξον ὅτι ψυχὴ εὐεπίφορος εἰς πᾶσαν εὐαισθησίαν, ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ Βηλαρά, ζῶσα μέσα εἰς μίαν χαυνογὴν ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως, ἀκούουσα τὰς οἰμωγὰς τῶν θυμάτων τῆς τυραννίας, παρασσωμένη ἀπὸ τοὺς κοπετοὺς καὶ τοὺς θρόνους τῶν δούλων, δὲν ἔχει ἔνα στίχον κἄν, ἕναν ἀπλοῦν ἐπαιγιμὸν πατριωτικῆς ἐκδηλώσεως; Ὅλη ἡ πλειὰς τῶν κατοπινῶν ποιητῶν πάλλεται ἀπὸ ἐνθουσιασμούς. Ἡ γλῶσσα εἰς ἐκείνους, ἀπὸ τοῦ συγγραφέου τοῦ Ρήγα τοῦ Βελεστινλή, ἕως τοὺς κατοπινούς πάλλεται ὡς ῥομφαία ἐθνικῶν θυρῶν. Ὁ Βηλαράς ἔχει τὸν στωϊκὸν πατριωτισμὸν ἑνὸς Γκαίτε; Μὲ Ὀλυμπίαν ἰνατένισιν βλέπει ἴσως ὡς ὁ ὀσιομάρτυς Κοσμάς εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ σχολεῖον τὸν ὑπὲρ τοῦ Γένους πατριωτισμὸν; Στὴν ἀφιερῶσίν του πρὸς τὸν Ἀθανάσιον Παλλίδα ἀρχιδιδάσκαλον τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου τῶν Ἰωαννίνων καὶ σύγγραρονόν του: ὁμιλεῖ θερμῶς γιὰ τὸ κοινὸ συμφέρον τοῦ Γένους καὶ γράφει ὅτι βάζει τὸ βιβλιαράκι του «ἡ ῥομέικη γλῶσσα» στὸν ἥσκιον τῆς σκεπῆς τοῦ Παλλίδα συστένοντάς το σὲ φίλον ἄντρα καὶ φίλον τοῦ Γένους... Ἄλλὰ οὔτε στίχος, οὔτε καμμία κἄν ἄλλη πονηρὰ ὑπονόησις θορυβώδους πατριωτικῆς ἐκδηλώσεως, ἐκτὸς τῆς Ὀλυμπίας του καὶ στωϊκῆς, ὡς τοῦ Γεο

μανου. Γκαίτε, ἐνατένις διὰ τὴν ἔθνικὴν Ἰδέαν: Ποίησις, γλῶσσα, σχολεῖο. Διὰ τοῦτο θεωρῶ ὡς μὴ δυνάμενα καθόλου νὰ στηριχθῶσιν, ἀπὸ τὴν γνωστὴν τοῦλάχιστον συνόλην ἐμφάνισιν τοῦ Βηλαρᾶ, ὡς ποιητοῦ καὶ ἀνθρώπου μερικὰ συμπεράσματα τοῦ ἀειμνήστου ἱστορικοῦ Λάμπρου διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Βηλαρᾶ ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ 1797, ὅταν μετὰ τοῦ Κεραλλήνου Κρασαῖ κατέστη ὑποπτος ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς ἀρχάς, καθ' ὃν χρόνον ἐν Βιέννῃ ὁ ἔθνομάρτυς Ρήγας ἀπήστραπτεν ὡς φλογερὸς κεραυνὸς διαγγέλλον τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ὁ ἀειμνήστος Λάμπρος διακινδυνεύει τὴν γνώμην ὅτι ὁ νεαρὸς ἑθνοσιώδης—ὡς λέγει— Ἰωαννίτης ἀνεμιγνύετο εἰς τὰς θορυβώδεις ἐκπειρωτικὰς ἐνεργείας καὶ ἑλληνικὰς ἐκδηλώσεις. Στηρίζει τὴν γνώμην του δὲ ταύτην εἰς φράκλλον τοῦ ἀρχείου τῆς Βενετίας περιέχοντα σειρὰν ἐγγράφων, σχετικῶν μὲ ἀνάκρισιν ἐνεργηθεῖσαν ἐκεῖ κατὰ τοῦ Βηλαρᾶ ὑπὸ τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῶν τελευταίων πλὴθὺν ἡμερῶν, ὡς διήροχοτο ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατία ἦσαν φιλόποπτοι καὶ ἀνήσυχτοι δι' ὅλα καὶ δι' ὅλους. Εἶπα ὅτι εἰς ἄλλην οὐκίαν μου θὰ ἡμιλήσω ἀναλυτικώτερον ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ σημειώσω ὅτι ἡ ἀνάκρισις ἐκείνη διακόπτεται αἰφνιδίως, ὁ Βηλαρᾶς ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν Βενετίαν, ὅπου τὰ ὠραῖα μίτια καὶ ὁ ἔσθως τῆς κόρης τοῦ ἐπίσης ἐκεῖ ἐγκατεστημένου Ἰωαννίτου Γηροπάνου τὴν ἐσκλάβωνον καὶ μένει ἀπὸ τὴν δικογραφίαν αὐτὴν κατὰ ποῦ δὲν θὰ περιέμεινέ ποτε ἡ δηκτικὴ, ἡ ἀγγίλους καὶ σατυρικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Βηλαρᾶ. Ὁ ἀνακριτὴς Πέτρος Βοναρέτης εἰς μίαν ἐμπιστευτικὴν ἐκθεσίν του πρὸς τὸν διοικητὴν κρίνων ἀπὸ τὸ συνεσταλμένον, ἐφρεκτικόν, ψυχρὸν καὶ ὄχι διαχυτικὸν τοῦ ὕφους του τὸν ἀποκαλεῖ ὄχι νέον εὐφυᾶ (Non e giovine esperto—γράφει— καὶ προχωρῶν περισσότερο ἐκφράζει τὴν γνώμην του ὅτι δὲν εἶνε ἐπίφοβος: Εἶνε ἓνας Sciocco!..

ἡλίθιος!..

Ἄφορᾶ τὸν Βηλαρᾶν ὡς προφήτην καὶ πρόδρομον μιᾶς γλωσσικῆς ἐπανάστασεως τῆς ὁποίας ἡ κολοσσία ἐπίδρασις εὐθὺς ἀμέσως ἔπειτα εἰς τὴν Ἑπτανησιακὴν ποίησιν καὶ διὰ ταύτης εἰς ὀλόκληρον τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ὑπῆρξεν ἀληθὴς καὶ μόνος δημιουργός, καὶ ὅσον ἀφορᾶ τὰς περὶ γλώσσης καὶ ὀρθογραφίας ἀντιλήψεις του δὲν θὰ ἀσχοληθῶ πολὺ ἐνταῦθα. Ὅτι ὅμως θὰ ἦτο ἀπαραιτήτως δίκαιον καὶ θὰ ἐταίριαζεν εἰς τὴν ὠραίαν αὐτὴν φυσιογνωμίαν ποῦ ὁμορφαίνει ἑλληνικὰ καὶ τιμᾶ τὸν φιλολογικόν μας ὀρίζοντα εἶνε τὸ νὰ τονισθῇ ὅτι ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκείνου: ὀλίγους μεγαλοφυεῖς τῶν δυσκολωτάτων χρόνων τῆς ἑθνικῆς παλιγγενεσίας, σοφὸς μαζὶ καὶ ποιητὴς, εὐαίσθητος καλλιτέχνης καὶ ὀραματιστὴς προφήτης—ἀπὸ τοὺς ἡρώων τοῦ Κασοῦ—παῦ ἐμάντευσεν, ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ φωνὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν σημαδεύεται ὁ ποιητὴς εἶνε βαθεῖα κρυμμένη μέσα σὲ κάποιες φυσικὰς ἀπαλώτατες γνώριμες φωνὰς—καὶ ὄχι στοὺς παγωμένους καὶ κίτρινους σωρούς περσικῶν, λεβανῶν καὶ κωδικῶν. Κι' ὁ Βηλαρᾶς τὸ ἴσθάνθη βαθεῖα αὐτό:

«Ἐνας ὀρέγονταν νὰ μάθῃ βιολὶ γὰρ φει στὸν πρόλογό του πρὸς τοὺς ἀναγνύστας, Κι' ἐκράξε τὸν καλύτερον τετὴν γιὰ νὰ διδαχθῇ μ' ἐντέλεια καὶ τὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης. Ὁ γὰρ τῆς προκομῆτος τοῦ ἔδειξε σὲ λίγον ὀρὸ καὶ μ' εὐκόλο τρόπο νὰ λαλήσῃ τεχνικὰ κάμποσα μέλη. Ὁ μαθητὴς τόσο δὲν εὐχαριστοῦνταν στὸ ἴδιο κλάσμα καὶ παραπονοῦνταν συχνὰ τοῦ δασκάλου του πὼς ἀλήθεια τὸ λόγος του ἦταν τεχνικὸ καὶ γιομάτο ποῦ ἄφθια, μόνε ἀφτουνοῦ δὲν τοῦ ἐγνήλαγε τ' αὐτὴ μ' ἐκείνη τὴ γλυκάδα τοῦ ἐπροξέναγαν οἱ δοξασιὲς ἐνός πηνά του ὅπου κάθε βοάδου ἐλάλαγε κοινὰ τραγοῦδια τόσο νόστιμα ἡλωδικὰ ὅπου τὸν ἔφεραν σὲ ἀπὸ

πως δὲ θαλά ἔφθανε νὰ λαλήσῃ ποτέ του κ' αὐτὸς σὰν κ' ἐκεῖνον....»

Ὁλος ὁ Βηλαρᾶς, ὁ ποιητής, ὁ αἰσθητικός, ὁ γλωσσολόγος εἶναι μέσα στὲς γραμμές αὐτές. Ὅλον τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦ αἰσθημα κ' ὅλη του ἡ ἀντίληψι μᾶς φωνάζει καὶ μᾶς φανερώνεται. ὁ λογιωτατισμὸς ὁ διδασκαλισμὸς, ἡ κατὰ συνθήκην πρόληψις, — οἱ τυράννοι τῆς ζωῆς — ἐπισημαίνονται ἀμέσως ὡς οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ πρὸς τοὺς ὁποίους μανιώδης θά στραφῇ... Πιστεύων εἰς τὸ αἰσθημα καὶ τὸ αὐτὶ ὅπως ὅλοι οἱ καλλιτέχναι δὲν εἴμπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε ὄχι νηφάλιος, διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς γλώσσης. Δὲν συζητεῖ — κλωτσοπατεῖ.

Καὶ τὸ κλωτσοπάτημα αὐτὸ μάλιστα ὑπῆρξε διὰ τὸν Βηλαρᾶν τόσο ὀρμητικὸν, ὥστε νὰ δίδῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς ἀφηνιασμοῦ θυμωμένου. Ἄλλ' ἀντιμέτωπος ὁ Βηλαρᾶς σ' ἕνα ψεῦδος, εἰς μίαν λήκυθον πελωρίαν λογιωτατισμοῦ καὶ σχολαστικισμοῦ, δὲν ἐσυλλογίσθη οὔτε ἀνάλαφρα νὰ τὴν κινήσῃ οὔτε ὑπουλα ὑπουλα νὰ τὴν συγκεράσῃ. Ἄλλὰ μὲ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν θυμῶν, ὡσὰν νὰ ἔτρεμε μήπως, καὶ ἐκάστη νέα στιγμή ἀρκέσῃ νὰ ἐκχυθῇ περισσότερον δηλητήριον καὶ μολύνῃ κάθε εὐρωστον καὶ ἀκαίριον ζυμὸν τοῦ Γένους — μ' ἕνα κλωτσοπάτημα τὴν ἀναποδογύρισε. Καὶ τὸ 1814 μὲ τὸ πρῶτόν του βιβλιᾶριον ἡ «Ρομέικη γλώσσα» ἀπὸ τὰ ρηματικά ἐπίθετα, τ' ἀπαρέμφατα τοὺς μέσους ἀορίστους καὶ τὰς μετοχὰς ἤλθε νὰ διακηρύξῃ μίαν νέαν γλωσσικὴν θρησκείαν: δίχως κανένα ἄλλον βωμὸν: καὶ δίχως κανένα ἄλλον θεὸν: παρὰ τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτὶ μονάχα — τὸ αὐτὶ τὸ γλωσσικὸν τοῦ ποιητοῦ. Ἐχθρὸς εἰσβάλλων εἰς ἐχθρικὸν κάστρον καὶ κατατοσάζων μανιώδης, ἐπικίνδυνα μηχανήματα, τὰ ὁποῖα ἐβλαψαν τοὺς σπητιακοὺς του δὲν θά εἶχεν πλεον ὠραῖον θυμὸν: Πνεύματα, δασεῖες τόνοι, στιξεις, δίφθογγα γράμματα τοῦ ἀλφραβῆτου, ὀρθογραφία ὅλα ἔπεσαν κάτω ἀπὸ τὸν θυμὸν του: Ἡ γλώσσα πρέπει νὰ ἴχῃ τόσα ψηφία σ'es εἶνε οἱ στοιχειακὲς φωνῆς ἐδογματίζε.

Καὶ θέλοντας ν' ἀλαφρώσῃ τὴν γλώσσαν ἀπὸ κάθε φόρτον περιττοῦ φορέματος τὴν ἔβγαλε γυμνὴ καὶ ἀγνώριστη: ἕνα παρὰ ξενον ὀπτικὸ φαινόμενον, ὅπου κάθε ὀπτικὴ γνώμη ἐσυγγχίσθη, ἕνα φαινόμενον παραδοξόμορφον: ἕνα τέρας ἰδέσθαι ἀγνώριστον.

Αὐτὸ βεβαίως δὲν ἦτο οὔτε ἡ ἐπιστημονικὴ γλωσσικὴ ἀλήθεια, οὔτε ἡ καθαρὰ γλωσσικὴ τοῦ πεποιθήσις ὡς τὸ τέλος. Διότι ἀργότερα ὅταν κατὰ τὸ 1827 ἐγένετο ἡ ἐκδοσις τῆς Κερκύρας, μετὰ τὸν θάνατόν του, τὰ χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ ἐμαρτύρουν, ὅπως λέγει ὁ προλογίζων ταῦτα Πετρίδης, ὅτι ὑπῆρχεν εἰς αὐτὸ καὶ τάξις καὶ σύστημα γλωσσικὸν καὶ ὀρθογραφικὸν ὅπως θά ἤξιζε βέβαια νὰ τὸ ἀντιληφθῇ μετὰ τοὺς πρῶτους ἐνθουσιασμοὺς ἕνα πνεῦμα ὀξύ, φιλόσοφον καὶ νοητικὸν ὡς τοῦ Βηλαρᾶ. Ἄλλ' ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴν προσπάθειάν του κ' ὅ,τι ἀστράπτει, ὅπως αἱ ρομφαῖοι ὄλων τῶν νέων θρησκείων, εἶνε ἡ ἀναλαμπὴ ἡ ὀρμὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἔρχονται ὅλαι αἱ νέαι θρησκείαι, ἐξαγριωμένα ἀπὸ τὴν ὀλόγυρα ἀθλιότητα καὶ ἀρπαχθῶν ἀπὸ τ' ἀντίθετα ἄκρα ἐντελῶς. Διὰ νὰ γεννήσῃ τὴν ἀντίδρασιν χρήσιμον κ' ἀναγκαίαν ἄλλην πλάστιγγα τῆς ἰσορροπίας, καὶ εἰς τὸν κύκλον τῶν Ἰδεῶν, ὅπως καὶ εἰς τὸν κύκλον τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ ἡ πρώτη ὀρμὴ τῆς θρησκείας τοῦ Βηλαρᾶ τοιαύτη ὑπῆρξε, χαρακτηριστικὴ ὄλων τῶν ἐνθουσιασμῶν καὶ ὄλων τῶν ἀναγεννήσεων. τ' ἄκρα. Κανεὶς συμβιβασμὸς καὶ καμμία μεσολάβησις. Ὅλον τὸν δασκαλισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐμυκτήρισεν εἰς τὸν σοφολογιώτατον. Κολοκυθούλην του — ἕνα πεζογράφημα θαυμασίας φραστικῆς πλαστικότητος καὶ ὑπόδειγμα πεζοῦ λόγου — ὅλην τὴν φιλολογικὴν καὶ ποιητικὴν ξηρασίαν δὲν τὴν ἀπέδωκε παρὰ εἰς τὴν νεκρὴν ἀρχαίζουσαν λογιωτατίζουσαν γλώσσαν. Καὶ φυσικὰ ἐσκέφθη αὐτὴν νὰ κλωτσοπατίσῃ πρῶτα. Βεβαίως εἰς μίαν ἐποχὴν μεταγενεστέραν ὡς ἡ σημερινὴ ἐξυποθέσεως — καὶ δι' αὐτὸ εἶπον ὅτι ὁ Βηλαρᾶς καὶ τὸ μεγαλεῖωδες ἔργον του πρέπει νὰ κριθῇ καὶ θαυμασθῇ εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐποχῆς του —

εἰς μίαν τέχνην «δίχως συμπέρασμα» — καὶ εἰς τὸ ἀντίκρουσμα πολλάκις τὸ μελαγχολικὸν καὶ τὸ ἀγνὸν κόσμων καὶ ὁρῶν ποῦ αἰσθανόμεθα ὅτι ἀοίγουν τὰ φτερά τῆς σκέψεως, ἀλλὰ καὶ χωρὶς κάπου νὰ τὴν φέρουν—ὁ Βηλαρῶς, ὁ διαφανής, ὁ λιτός, ὁ ἄπλοῦς, ὁ ξάστερος καὶ κλασσικὸς αὐτὸς ποιητῆς δὲν φαίνεται ἴσως ὄχι μεγάλος ἀλλ' οὔτε ἐξαιρετικὰ σημαντικὸς,

Διοτι σήμερον— ὅπως γράφει κάπου ὁ Νίτσε— ποιητικὸν μεγαλεῖον ενομίσθη ἢ θεολότης καὶ ἢ σκοτεινὴ ἀσφαιρία τῆς ἐκφράσεως. Διηγείται δὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖος ὀμηρικὸς συγγραφεὺς ὅτι ἓνας ἀσημαντὸς τεχνίτης ἐπαγγελιομένος τὴν ζωγράφον ἐξέθεσε κίποτε μὲ ἀξιώσεις εἰκόνας ἕνα μουντζούρωμα, κάτω τοῦ ὁποῖου ἐβράλην ἓνα κτυπητὸν τίτλον,

—Ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων!

Διαβάτης προσεκτικώτερος καὶ περισσότερον περιεργὸς ἀπο τοὺς ἄλλους ἐστάθη ἐκύτταξε τὴν εἰκόνα καὶ μὴν εἴμπορῶντας νὰ ἐξηγήσῃ τί σχέσιν εἶχεν ἢ εἰλόνα μὲ τὸν τίτλον ἠξώθησεν ἐπὶ τέλους:

—Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ἢ θάλασσα, ζωγράφε;

—Διεχωρίσθη, ἀπήνησεν οὗτος διὰ νὰ διέλθωσιν οἱ Ἑβραῖοι.

—Καὶ οἱ Ἑβραῖοι ποῦ εἶναι;

— Διῆλθον, διότι τοὺς κατεδίωκον οἱ Αἰγύπτιοι.

—Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι;

—Αὐτοὶ δὲν φαίνονται. Θὰ ἔρθουν μετ' ὀλίγον....

Ἄν ἦτο δυνατὸν ὁ σκεπτικὸς καὶ σατυρικὸς Βηλαρῶς τὰ ἐπιγραμματίσθη πολλὰ ἀπὸ τὰ νεώτερα στιχοπλεξίματα τὰ ὁποῖα εἶτε ἀπὸ παλαιούς εἶτε ἀπὸ νέους παρουσιάζονται καθημερινῶς μὲ ἀξιώσεις τραγουδιῶν, ὅπου οὔτε νόημα ὑπάρχει οὔτε τίποτε ἄλλο, βεβαίως κάτι παρόμοιον σκῶμμα θὰ ἐφεύρισκεν. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠληθινὰ εἶνε ἢ ποιήσις δὲν εἶνε παρὰ ἢ ἀπλῆ, ἢ φωτεινὴ, ἢ διαυγῆς καὶ ἢ κρυσταλλίνῃ μορφῇ τῶν πλασμάτων καὶ

τῶν εἰκόνων μὲ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐνδύη ὁ ποιητῆς διὰ νὰ μᾶς δώσῃ κατακάθαρον εἰς τὸν λαμπρὸν ἥλιον τοῦ φωτεινοῦ καὶ διαλαμποῦς στίχου τοῦ τὰς βαθυτέρας ἐννοίας καὶ τοὺς βαθυτέρους στοχασμοὺς ὅσοι πλανῶνται ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ φαινόμενα καὶ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ὅλα τὰ πρόσωπα. Καὶ ἀπαιτεῖται ἀκριβῶς ἢ ποιητικὴ διαίσθησις διὰ νὰ ἴδῃ ὁ ποιητῆς τὸ περιπνευμα αὐτό, τὴν *anima regum*—τὴν ψυχὴν τῶν πραγμάτων....

Ἄσοι τὴν αἰσθαννοταὶ εὐρισκονται ὡς εἰς μίαν ἀτελείωτον ἐναλλαγὴν νέων εἰκόνων, νέων συγκινήσεων, νέων ὀραματισμῶν καὶ νέων ἐμπνεύσεων. Παλαιὸν καὶ νέον δὲν ὑπάρχει δι' αὐτοὺς. Ὅλα εἶνε νέα κάθε νέων στιγμῶν ποῦ τα κυττάζει μίαν σκεψὶς διαρκῶς ἀνήσυχη καὶ μὲ μίαν ψυχὴ διαρκῶς αἰσθαντικὴ. Ἄν καὶ μίαν καν ὤσαν τὸ ἀνθρώπινον θνητὸν κορμὶ δὲν μὲνι ἀναλλοίωτον ἀπὸ τοὺς αἰωνίους καὶ μυστηριωδῶς σαλευοντας νόμους τῶν ἐναλλαγῶν τῆς υἱης—πολὺ περισσότερον ἢ ἀνθρώπινῃ ψυχῇ ποτὲ δὲν βλέπει μὲ τὰ ἴδια ματια τὰ ἴδια πράγματα εἰς δύο διαφόρους στιγμὰς...

Ἄνα ἀδυνατὸν ποιητικὸν τάλαντον ἢ μὴ ἀδύτατος ποιητικὴ ἰοιοσυγκρασία στέκεται στο ερωτημα.

Καὶ τί ταχα νέον εἴμπορῶ νὰ εἰπῶ; Δὲν εἰπωθήκαν λοιπὸν ὅλα; Δὲν εἶνε ὅλα παλαια εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν ποιησιν;

Ποση πλάνη!... Τίποτε γύρω μας δὲν ἔχει ἠλικίαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν ἠλικίαν τῆς στιγμῆς ποῦ το βλέπομεν καὶ τὸ αἰσθανόμεθα ἡμεῖς! Ὅλες αἱ ἱστορίες συμβαίνουν εἰς ὅλους ἀλλὰ ὁ καθένας, μονάχα ἄμα τὴν αἰσθανθῆ στὴν καρδιά του μίαν ἱστορίαν τοτε τὴν βλέπει καὶ τὴν νοιώθει μὲ πρωτόφαντα καὶ νέα σημάδια καὶ νέα στολίδια...

Ἄρχεῖ νὰ βλέπωμεν καὶ νὰ εἴμποροῦμεν νὰ ἰδοῦμεν καὶ ὅλα πλέον εἶναι νέα: Προσῆξατε: Πόσες χιλιάδες χρόνια ἔχουν περῆσῃ ἀπ' ὅτου ἢ διαυγῆς ὀμηρικὴ ὄμορφαι μᾶς ἔδωκεν εἰς ἓνα στίχον ἐξαιτίας φωτοβολῆς τὴν τρυφερὰν νεότητα τοῦ βωβραίου φθινοπωρινοῦ ἀστρου τὸ ἑσπέρας

ὅταν αἱ σκιαὶ χαμηλώνουν πλέον καὶ αὐτὸ ἀναδύεται ἀπάνω ἀπὸ τὴν γαληνιαίαν καὶ ἡσυχὴν ἀπλάδα τοῦ πόντου ὡς ἀστραποβόλον καθαρολυσμένον φῶς. Ὁ Ὅμηρος τὸ περιγράφει ὡς ἐξῆς: «Ἦτο λέγει ὁμοιος μὲ τὸ φθινοπωρινὸ τ' ἀστέρι ποῦ λαμπρότατα τὸ βράδυ λάμπει λουσμένο στὸν Ὀκεανὸ» Δὲν ξέρω ἂν ἀποδίδω ἀκριβῶς τὴν γραφικὴν ὁμορφιά τοῦ Ὀμηρικοῦ στίχου ποῦ λέγει:..... «Ἀστέρι ὀπωρινῶ ἑναλίγγιος ὅστε μάλιστα λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένῳ Ὀκεανοῖο.» Πόσες χιλιάδες χρόνια ἐπέρασαν ἀφ' οὗτου ὁ Ὀμηρικὸς αὐτὸς στίχος ἐκάρφωσε τὴν θναυμασίαν ὁμορφιάν καὶ νεότητα τοῦ ὀραίου ἀστρου εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν; Καὶ ὅμως τὸ ἄστρο τ' ἀπόσπερνον εἶνε πάντοτε νέον, πάντοτε νεορᾶ. τρεμπολαμπίζει τὸ φῶς του στὴν ἀβεβαία λευκότητά τῆς ἀμφιλύκης, πάντα νέον τὸ κυττᾶν αἱ καρδιῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ νέον τὸ νοιώθουν....

Καὶ πόσες χιλιάδες χρόνια ὑστερώτερα ὁ Κρουστάλλης στὸν Ψωμοπάτη του ξαναβρῖσκει λόγια καὶ τὸ τραγουδαεῖ ἔτσι: Ἄστροι τ' ἀπόσπερνον λαρὸ γλυκόφωτο πανώρηο, στὴν ὁμορφιάδα ἀσύγκριτο, στὴν λάμψη πρῶτο ἀπ' ὅλα.....

Ἄρχει νὰ βλέπωμεν λοιπὸν καὶ νὰ μποροῦμεν νὰ βλέπωμεν μὲ τὰ μάτια τὰ δικὰ μας καὶ νέον καὶ παλαιὸν δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν ποίησιν. Καὶ ὁ Βηλαρᾶς βλέπει διότι αἰσθάνεται.

Καὶ μᾶς λέγει ὅ,τι βλέπει. Καὶ μᾶς κάμει καὶ ἡμᾶς νὰ ἰδοῦμε ὅ,τι βλέπει αὐτός. Καὶ ἐπειδὴ βλέπει εἰς ἕκτασιν πνευματικῆ μακρινῆ πέραν ἀπ' ἐκεῖ ποῦ θὰ εἴμπορούσαμεν ἴσως μοᾶχοι μᾶς ἡμεῖς νὰ ἰδοῦμε παύει νᾶναι ἕνας συνειθισμένος στιχοῦργός ῥιμαδῆρος, γίνεται ὁ ποιητὴς ὁ κλασσικὸς ποῦ θάχη ζωὴν ὑπερτέραν τῆς ἐφημέρου ζωῆς του.

Βλέπει κατὰ τὸν περὶ τοῦ ποιητοῦ ὀρισμὸν τοῦ Σάξ τὸ καθολικώτερον ὄνειρον τῆς ἀνθρωπίνης νοσταλγίας καὶ εἴμπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ καὶ εἰς τοὺς ὁμοίους του

ὥστε νὰ τὸ ἴδουν καὶ αὐτοὶ ἀπαράλλακτα ὅπως αὐτός. Διότι τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ αὐτὸ εἶνε λέγει ὁ Σάξ: Νὰ βλέπῃ καθαρά τὴ ὄνειρά του καὶ καθαρά νὰ τὰ ἐξηγῇ εἰς τοὺς ὁμοίους του. Ὑπάρχει εἰς ἕνα τραγοῦδι τοῦ Βηλαρᾶ τὸσον εὐρύτατος καθολικὸς πόνος τῆς ἀνθρωπίνης πλαινη τευούσης ψυχῆς, τὴση πονεμένη ἀγωνία κουρασμένων προσπαθειῶν, τὴση ἀδυναμία ἐνὸς πικροῦ ἀνθρωπίνου **σήμερον** καὶ τὴση νοσταλγημένη προσδοκία δι' ἕνα ὄνειρευμένον **αὔριον** γαληνῶν ἐρώτων καὶ χιμαιρινῶν εὐτυχιῶν, ὥστε, γιὰ μένα τοῦλαχιστον, θὰ ἔφθανεν ἀπὸ τοῦτο μόνον τὸ λυρικὸν τοῦ Βηλαρᾶ τραγοῦδι καὶ ἀπὸ ἕνα μονάχα ἀπὸ τὰ 17 ποῦ ἔχει ὁ Γερμανὸς Νοβάλις, ὡς τὸ ὅλον του ποιητικὸν ἔργον— νὰ στοχασθῶ καὶ νὰ ἐννοήσω τὸν βαθυστόχαστον λυρικὸν ποιητὴν ὁ ὁποῖος ὅλας τὰς ψυχικὰς θυσίας τὰς ἐγνώρισεν, ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας καὶ ἀνησυχίας τὰ ἐξῆσεν, ὅλας τὰς νοσταλγίας τῶν καὶμῶν τὰς ὑπέφερεν. Κι' ἀπλώνει ξαρμάτωτος δεητικὰ, παραδίδεται μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀπαντοχὴν μιᾶς γαλήνης καὶ τεντῶνει πρὸς μίαν θαμβὴν καὶ ἀόριστην ὑπόσχεσιν ποῦ δραματίζεται τὰ χεῖρια καὶ τὰ χεῖλη τῆς ψυχῆς του νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ νὰ τὴν γλυκοφιλήσῃ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν καὶ φωνάζει: Κλεισέ με μέσα στ' ἀγαπητὸ κλουβάκι σου!..... Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ εἶνε τὸ περιφημο τραγοῦδι «πουλάκι ξένο» καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃτε νὰ σᾶς τὸ διαβάσω θλόκληρον. Διότι εἰς αὐτὸ ἑξαιρετικὰ ἐγὼ τοῦλαχιστον στηρίζω τὴν ἀντιληψίν μου διὰ τὸν Βηλαρᾶν ὡς ἕνα ποιητὴν βαθύτατα λυρικὸν τοῦ ὁποῖου ὁ λυρικὸς πόνος μέσα σ' ἕνα ἀκατάλληλον περιβάλλον ὅπου ζοῦσε εὐρῆκε διέξοδον πρὸς τὴν σάτυραν. ἔκδοσις Ζερβοῦ σελίς 13—16.

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τοῦ Βηλαρᾶ—ἀληθινὸ λυρικὸ μαργαριτάρι—ἀναμφιβόλως δὲν ἐγράφει στὸ περιβάλλον τῶν Ἰωαννίνων Ἄλλὰ στὰ ξένα...

†Γ. ΠΕΛΛΕΡΕΝ

(συνέχεια εἰς τὸ προσεχές)

“ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ”

I

—Χλωμό νεκρολούλουδο στοῦ τάφου τὸ χῶμα·
τὸ κάθε τραγοῦδι μας κι' ἢ κάθε χαρὰ μας.
Ἡ κόρη, πρὸ τῶρα δὲ χορεύει μπροστὰ μας,
σὲ λίγο δὲ θᾶχη πειὰ τὸ ῥόδινο χρῶμα.

—Τὰ ῥόδα, πᾶνθίζουνε, τὴν ἀνθήση ξέρουν·
καὶ μήτε στοχάζονται τὸ χάρο, τὴ λήθη.
Στὸν κόσμον τὸν ἄπειρο τοῦ κόσμου τὰ πλήθη
ἀλάθητες δύνάμες τὰ πᾶνε, τὰ φέρουν.

—Σὲ ψεύτικο γλέντισμα μιᾶς ὥρας Ἀπρίλη
ξοδεύουν τὸ λάλημα πουλάκια κι' ἀηδόνια.
Ὡ πόρτε με, Ἀπόλλωνες, κοντὰ σας αἰώνια,
νὰ ψᾶλλω μὲ ἀθάνατη φλογέρα σιὰ χεῖλη!

—Σιτὴ μοῖρα δουλεύουμε μὲ γέλιο, μὲ δάκρυ
καὶ ποῖδς μπορεῖ, μάτια μου, νὰ ξέρη τί κάνε ;
Ἄδρατος οἴφουνας τὰ παίρνει, τὰ φτάνει
κι' αὐτὰ τὰ μικρότατα σιοῦ Χρόνου τὰ μάκρη.

II

—Γλυκὰ κι' ὀλόγλυκα κάποια φλογέρα
σμίγει τὸν ἦχο της μὲ τοῦ βραδιοῦ
τὴ θεία γαλήνη.

—Θέλ' ἢ ψυχὴ μου πρὸς τὸν αἰθέρα
γιὰ νὰ πετάξῃ, φτεροῦ πουλιοῦ
ζητάει νὰ γίνη.

—Στὸν κάμπο ξέμακρα χαρὲς, τραγοῦδι,
Ἡ νεῖότη χαίρεται τὴν ὁμορφιά
τ' Ἀπριλομάη.

—Ποθεῖ ἢ ψυχὴ μου καὶ λουλούδια,
ποῦ δὲ μαραίνονται μὲ τὸ βορῆ
καθὼς φυσάει.

—Μέσα σιὸ σπιτι μας καίει τὸ καντύλι
τὴν ἅγια Πίστη γιὰ νὰ κρατῇ
μυσοβυσμένη.

—Μὲς στὴν ἀπέραντη πλάση (τὰ γείη
κι' ἄν δὲν προσεύχονται) πάντα ἡΐψυχῆ
φωτιὰ ἀναμμένη.

III

—Δὲν μὲ παιδεύουν ὄνειρα τρελά.
Λίγες χαρὲς μὲ φτάνουν νὰ δοξάσω
τὴν ὁμορφὴ ζωὴ ποὺ θὰ περάσω
μ' ἓνα γλυτὸ τραγοῦδι —τρα—λα—λά—

—Λίγες χαρὲς... Διαβίτη, ποὺ περνᾷς,
ὅ,τι σεῦ δώσουν οἱ θεοὶ θὰ δρέψης,
κι' ἄν θέλῃς κι' ἄν δὲ θέλῃς, θόσωτέψης
τὰ δῶρα τους—ἢ Πόθος ἢ Βραχνᾶς.

Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ

Σὰ χαϊμαλί, Πεντάμορφη, στολίζεις τὸ χωριό σου
καθρεφτιστὰ στὰ μάτια σου μιά φλόγα πάντα φέγγει,
κι' ἐμεῖς, ποὺ σὲ κυτιάζουμε στὸν ἥλιο—πρόσωπό σου,
θαυροῦμε πῶς γεννήθῃς; ἀπὸ νεράϊδα μάνα.

Δὲν εἶνε ψέμμα, λυγερή, πῶς σ' εὔρηκαν μιὰ μέρα
σὸ δάσος πέρα τὸ πυκνὸ νὶ κρένη, μὲ τοὺς ἥσκιους.
Κόρη νεραϊδογέννητη, μὲ φίλτορ καὶ μὲ μάγια
στὸ ἐρημικὸ μου τὸ στρατὶ ποιοῦς ἄνεμος σὲ φέρνει;

Στοκωμένα τὰ ὄνειρά μου
ἢ τὴν ἄσαρκη χαρὰ μου
μπῶς σεῖ μίειζ μου προβάλλεις
μ' ἓνα σχῆμα ἀνθρωπινό;

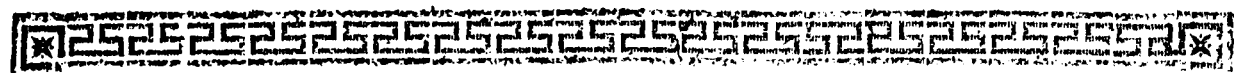
Καλή, κι' ἄν κάποιον καρτερεῖς ἀσήκη τῆς Ἀγάπης,
μέσα σὲ λόγγα ἀθάνατα, ποὺ μένουν οἱ νεραΐδες,
σύρε νὰ βρῆς, ἀσιρόγλυκη, τὸ διαλεχτό σου ταῖοι
πετώντας τὰ βίρειά σκοπιὰ καὶ τὰ βαρδιά φακιόλια.

Βουσοῦλα ἐκεῖ σὲ καρτερεῖ νὰ λούσης τὸ κορμί σου,
τὸ νεραϊδένιο σου κορμί στὰ κρούσταλλα νερά της,
καὶ τὸ νεραϊδὶ μάντηλο φρονώντας στὰ μαλιά σου,
τῆς νεραϊδένας σου ζωῆς τὸ ὄϊρο; νὰ ὀιγήσῃς.

Κόρη ὄουσα, τ' ἁγιονέρι
τῆς Ἀγάπης; ποιοῦς τὸ ξέρει
κι' ἄν δὲν εἶνε αὐτὸ ποὺ λέμε:
« τὸ νερὸ τῆς Ὁμορφιάς... »

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΛΗΜΗΣ

Ἡ Μητρόπολις Ἰωαννίνων ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σειράν Μητροπολιτῶν ἀξίαν κατὰ πάντα τῆς ἱεράς καὶ μεγάλης ἀποστολῆς των, ὡς δύναται τις προχείρως νὰ πεισθῇ ἐκ τῆς ἡμετέρας μελέτης περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἰωαννίνων δημοσιευθείσης ἐν τῷ Γ. τόμῳ τῶν λαμπρῶν Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν τοῦ ὑπερόχου Ἱεράρχου τῆς Ἡπειρωτικῆς Μητροπόλεως.

Μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν Ἱεραρχῶν τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχει κατὰ τὰ τέλη τοῦ 17ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος ὁ ἐκ Χίου καταγόμενος κλεινὸς Μητροπολίτης Κλήμης (1680—1714) περὶ τῆς μαθήσεως τοῦ ὁποίου ἀβασανίστως καὶ ἀβασίμως οἱ προχείρως γοάφροντες τὴν Ἱστορίαν ἡμῶν μετέδωσαν εἰδήσεις ἀναλήθειαι, τὸ ἀβάσιμον καὶ ἀβασανίστον τῶν ὁποίων ἀνηρέσαμεν διὰ πολλῶν ἐν τῇ ὡς ἄνω μελέτῃ ἡμῶν.

Περὶ τοῦ Μητροπολίτου τούτου, ὅστις τόσον ἐνεργὸν μέρος ἔλαβεν εἰς τὰς θρησκευτικοφιλοσοφικὰς ἐσθίας μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων Ἰωαννιτῶν διδασκάλων Γεωργίου τοῦ Σουγδουρῆ καὶ Βησσαρίωνος τοῦ Μακροῦ, ἠδυνάμεθα παρ' ὅλα ὅσα ἐγράψαμεν περὶ αὐτοῦ, νὰ φιλοτεχνήσωμεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν καὶ πιθανῶς νὰ προῖξωμεν τοῦτο, ὅταν εὐκαιρήσωμεν, ἡδη ὅμως εἰς τὴν κρίσιν « Ἐλλοπία » ἢ νὰ περιορισθῶμεν νὰ διενχρινήσωμεν, σκοτεινόν τι σημεῖον τῆς ποιμαντορικῆς αὐτοῦ σταδιοδρομίας, τὸ ὁποῖον μόλις ἐθίξαμεν εἰς τὴν μελέτην ἡμῶν περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἰωαννίνων. Ἐκθέτοντες ἐκεῖ τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βησσαρίωνος Μακροῦ ἀνεγράψαμεν σημείωσιν τοῦ Δημητρίου Γλυκοῦ, καὶ ἦν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου του

Σάββατον τοῦ Λαζάρου 1) ἡ Ἀπριλίου 1699 ἐκκλησιασθεὶς εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῶν Βαΐφρωνων ποοσετάχθη ὑπὸ τοῦ Ἱερόθεου νὰ καθήσῃ ἐν τῷ αὐτοῦ θρόνῳ, καὶ ἐθέταεν τὸ ἐρώτημα « τίς οὗτος ὁ Ἱερόθεος, ὅστις ἐπρόσταξε τὸν μέγα Βησσαρίωνα νὰ καθήσῃ. » ἀναμφιβόλως ὁ Ἀρχιερεὺς, διότι μόνον Ἀρχιερεὺς ἠδύνατο νὰ προστάξῃ Ἱερέα καὶ δὴ Ἱερέα ὡς τὸν Βησσαρίωνα. Νὰ υποθέσωμεν, ἔλεγαμεν, ὅτι ὁ Κλήμης ἀπεσείθη ἔξ Ἰωαννίνων καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐστάλη ὁ Ἱερόθεος, καὶ ὅτι πάλιν μετ' ὀλίγον ὁ Κλήμης ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα ἀρχιερατεύων μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, μετὰ τὸν ὁποῖον ἐστάλη καὶ πάλιν ὡς Μητροπολίτης ὁ Ἱερόθεος; Τοῦτο ἴσως συνέβη. Τοῦτο δὲ δεκτοῦ γενομένου ἀνάγκη νὰ δροίσωμεν τὴν παῦσιν τοῦ Κλήμεντος μετὰ τὸ ἔτος 1687, καθ' ὃ ἐτέλει οὗτος Συνοδικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦ 1704, ὅτε καὶ πάλιν εὐρίσχομεν αὐτὸν ὡς Μητροπολίτην Ἰωαννίνων ἐν τῇ Βασιλευσῆσιν. 1)

Ταῦτα ἐγράφομεν τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1927. Τὸ παρελθὸν δὲ πάλιν ἔτος, διαμένοντες πρὸς νοσηλείαν ἐν Ἀθήναις, ἠρωτήθημεν ὑπὸ τοῦ φιλομαθοῦς καὶ πολλὰ ὑποσχομένου νέου Εὐαγγέλου Σαβράμη, ἀποφοίτου τῆς φιλολογίας τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἡμετέρου συμπολίτου, σχετικῶς πρὸς τὸν Ἱερόθεον τοῦτον περὶ τοῦ ὁποίου γοάφει τὰ ἀκόλουθα εἰς τὴν καλλίστην αὐτοῦ μελέτην περὶ Βησσαρίωνος Μακροῦ δημοσιευθεῖσαν καὶ αὐτὴν εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικά. « ὁ Μητροπολίτης Παραιωνίδας Ἀθηναγόρας φρονεῖ ὅτι ὁ Ἱερόθεος οὗτος ἦτο πιθανὸν ἀρχιερεὺς βοήθος τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κλή-

μεντος εὐρισκομένου τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Συνοδικοῦ..... ὁ Μητροπολίτης Παραμυθίας καὶ προφορικῶς μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι ὁ Ἱερόθεος ἐκεῖνος ἦτο πάντως ἢ Πρωτοσύγκελος ἢ Ἐπίσκοπος βοηθὸς τοῦ Κλήμεντος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου ἐξελέγη καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ ποιμαντορίᾳ τῆς Ἡπειρωτικῆς Μητροπόλεως». 2)

Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ ἐν τῇ μελέτῃ μου περὶ Κλήμεντος ἔγραψον καὶ τὰ ἐξῆς «ὡς φαίνεται, ὁ Κλήμης διετέλεσεν Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἐπὶ 36 (γράφει 34) ἐν ὧν συνεχῆ ἔτη. Ἄλλ' ἀράγε ἢ μικρὰ αὐτῆ ποιμαντορία δὲν διεσπάρθη; οὐδεὶς μᾶς ἀναφέρει περὶ προσωρινῆς ἀποχωρήσεως αὐτοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν τούτῃς τελευταίως ἀπαντήσαμεν μίαν εἴδησιν, ἢ ὁποῖα μὲ ἐμβάλλει εἰς δισταγμοὺς» καὶ ἀνερέσαμεν ἔπειτα τὴν σημείωσιν τοῦ Δημητρίου Γλυκῆ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βησσαρίωνος καὶ τοῦ προστάξαντος αὐτὸν Ἱερόθεον νὰ καθήσῃ ἐν τῷ ναῶ.

Οἱ δισταγμοὶ ἡμῶν τίτε ἀληθῶς δὲν ἦσαν ποσῶς ἀβάσιμοι, ἢ πράγματι ἢ μικρὰ ποιμαντορία τοῦ Γεραροῦ Ἱεράρχου διεσπάρθη ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ τοῦ ποιμνίου του, συκοφαντηθεὶς ἐπὶ δωροδοκία καὶ ἀργυρολογία καὶ ἀδικία ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν δυνατῶν τῆς πόλεως. Αἱ συνήθειαι ἄλλως τε κατηγορίαι κατὰ τῶν ἀρχιερέων τότε πάσαι τότε νῦν τῶν δυσηρεσθημένων καὶ τοῦ χυδην λαοῦ.

Ἡ καταδρομὴ αὕτη κατὰ τοῦ κλεινοῦ Ἱεράρχου ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Ἀκαριᾶνος τοῦ τρις πατριαρχεύσαντος α) τῷ 1688 ἐπὶ ἑννέα μόνον μῆνας β) 1689—1693 καὶ γ) 1694—1702, καὶ δὴ κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ Πατριαρχίαν, ὡς εἶχομεν ὑποπτευθῆ. Ὁ πολὺς Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ ἐξ Ἀπορρητῶν, ὁ διὰ μεγάλης φιλίας καὶ τιμῆς περιβάλλων τὸν Ἰωαννίνων Κλήμεντα, μὴ εὐρισκῶν λέξεις νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς αὐτὸν

ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του τὸν σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν ἀγάπην του, γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχον Καλλινίκον παρακαλεῖ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Κλήμεντα τῆς κατ' αὐτοῦ ξυνυφανθείσης συκοφαντίας τῶν ἐγχωρίων καὶ λάβῃ αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἀπροσμάχητον αἰ τοῦ προστασίαν, ἵνα οἱ κατ' αὐτοῦ ἐπαναστάντες παύσωσι τῆς καταδρομῆς καὶ τροπῶσιν εἰς δικαίαν συνθήκην βλέποντες τὴν πρὸς τὸν συκοφαντούμενον Ἱεράρχον εὐμειαν καὶ συμπάθειαν τοῦ Πατριάρχου.

Ἡ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου γραφῆσα εἰς γλῶσσαν γλαφυρῶς ἀρχαίζουσαν καὶ ἱκανὰς πληροφορίας περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῶν Ἰωαννίνων παρέχουσα τῇ φιλιστορίᾳ, ἀξίζει νὰ δημοσιευθῇ ἐν τῇ φίλῃ Ἑλλοπία.

Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ κυρίῳ Καλλινίκῳ. Καταπέφειγεν ὡς ἐμὲ Κλήμης ὁ Ἱερώτατος Ἰωαννίνων Ἱεράρχης, ὠφελείας ἡστινος ἂν ἐπαρισκόμενος, ὅπως τὰς ξυνυφανθείσας κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τῶν ἐγχωρίων ἐξη διαδοῦναι. Οὐ μικρὰ δέ, οὐδ' ὀλίγα περὶ δωροδοκίας, καὶ ὡς τοῖς ἐν τῇ πόλει δυνατοῖς ὁμιληκῶς, καὶ τὰς γνώμας ξυνθέμενος ἀργυρολογεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἀδικεῖ τοὺς πολλοὺς, καὶ τὸ χωρικὸν ἅπαν τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων οὐ μείον, οὐδὲ συμπαθέστερον. Ἄλλ' αὐταὶ μὲν ἴσως εἰσὶ βλασφημίαι καὶ κατηγορίαι τινῶν ὑπ' ἀπεχθείης χαλεπὴν κατ' ἐκείνου ἱργωδίαν ἠαυφωδῆσαι κατεπειγομένων. Εἴτε μὴ ταῦτα αὐτῷ δημάσθηται τῆς εὐθείας ἀνθρωπίνης ἀποιετραμιμένῳ, εἴτε καὶ μὴ, ἀλλὰ γε διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἐκ πολλοῦ πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητα καὶ εὐνοίαν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ φιλοφροσύνην καὶ ὑπὲρ ταῦτα τὸν φίλον εἶναι γινώσκουσαν καὶ θουλλεῖσθαι αὐτόν, ἐπειθὸν εὐθέως ἰέναι παρὰ τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ὡς παρ' αὐτῆς ἂν ἐπιτεύξεσθαι βοηθείας, ὅση δυνατὴ καὶ γὰρ τοὶ καὶ δύναται συνεπιλαβέσθαι αὐτοῦ, καὶ συνανταγωνιέσθαι τῆς τῶν ἀγιστευόντων προασπίσεως πάντως εἴη ἂν τῆς ἀνηκούσης τὴν ἐξ ὕψους ὑπερανεστηκυῖαν, καὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτῶν εἰληκυῖαν, καὶ τό γ' 3

1) Ἡπειρωτικὰ χρονικά Γ. σελ. 37.

2) » » Ε. » 37.

μὴν ἐπωφελές οὕτω τοι ἔχει θεία περαιοῦμενον εὐμενεῖα καὶ συμπαθεία. Ἐκεῖνο δὲ καὶ πάνυ ἐπάναγκες, ὅτι ταῖς σαῖς αἰρεῖσθαι χερσὶ περιπυθόμενοι οἱ καταστάντες ἐπ' αὐτόν, ἢ παύσονται τοῦντεῦθεν τῆς καταδρομῆς, ἢ τὴν πρόσθεν ἀνήσουσιν ὀμότητα καὶ μαλακισθέντες δὲ εἰς τὰς δικαίας τραπήσονται συνθήκας· τῇ δε οὖν εἰς ἐμὲ καταφυγῆ, τῇ τε πρὸς αὐτὴν ἐμὲ ἀξιώσει καὶ ἰκετεία συγκατανεύουσα ἢ ὑμε

τέρα σεβασμιότης, ἀσιμένως αὐτὸν ἀποδεξαμένη καὶ θεραπευσάτω καὶ σωσάτω καὶ πάλιν εἰς τὰ σφέτερα ἦθη μετὰ θυμηδίας ἀποστειλάτω.»—

Ἐν Παραμυθία τῇ 11 ἡ Δεκεμβρίου 1930.

† Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΤΟ ΚΑ'ΥΜΕΝΟ ΤΟ ΤΖΑΜΙ ΜΑΣ

Γιαννιώτικον διήγημα Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Κι' ἐνῶ ἐγὼ αἰστάνομουν μέσα μου ὄλην τὴν ξυπνημένη παιδική μου ἀγαλλίαση γιατί τὸ εἶχα σχεδὸν μέσα στὴν ἀλλή μου, ποῦ ἀνέβαινα συχνὰ τὰ ἑκατὸν ἑβδομηῆντα ἑφτά σκαλοπάτια του κι' ἔβγαινα στὸ σιεριφέ, ἐκεῖ δηλαδή, ποῦ ἀνέβαινε ὁ χότζις καὶ μπαγλατούσε, κι' ἀγνάντευα ἀπ' ἐκεῖ πανοραμιακὰ ὅλα τὰ Γιάννινα: τὰ ὠραῖα τζαμιά τους, τὲς τέσσαρες μεγάλες μας

ἐκκλησιές: Ἀρχιμαντρεῖό, Ἀϊ—Νικόλα, Μητροπόλη κι' Ἀγία Μαρίνα, τὸ μέγα παραλίμνιο Κάστρο, τὰ Λιθαρίτσια (1), μὲ τὸν μέγαν τούρκικον Στρατῶνα καὶ τὴν ἀπέραντη πλατεῖα του, τὸ Σεράϊ (2) κι' ὅλα τὰ ψηλὰ καὶ μεγάλα σπίτια, τούρκικα κι' ἑλληνικὰ καὶ προπάντων τὴν πανώρια Λίμνη μὲ τὸ νησάκι της, καὶ μὲ τ' ἄλλοτε καταγάλανα, ἄλλοτε κατάργυρα κι' ἄλλο-

(1) Τὰ Λιθαρίτσια, ὀνομασία ἀγνωστο ποῦθε νὰ ἔχη πηγασει, εἶνε μικρὸ φρούριον ποῦ μόνον ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ σώζεται, στὸ κέντρο σχεδὸν τῆς πολιτείας, κι' ἐδέσποζε τοῦ μεγάλου Κάστρου κι' ὄλοσδιόλου χωριστὸ ἀπ' αὐτό. Σ' αὐτὸ τὸ φρούριον ὑπῆρχε τὸ μέγαρον τῶν κατὰ καιροὺς πασιάδων (α) (Γενικῶν Διοικητῶν). Τὸ μέγαρον αὐτὸ τῶχε κάψει ὁ ἐπαναστάτης Δ. Σκυλόσοφος (1612) ὅπου εἶχε κατοικήσει κι' ὁ περιβόητος Ἀλῆ—πασίας, πρὶν ν' ἀποσυρθῆ στὸ μέγαλον Κάστρο, γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλειά του. Αὐτὸ τὸ μέγαρον εἶχε ἐρειπωθῆ ἀπὸ τὲς κανονιές, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ—πασίας καὶ κατεστράφηκε ὄλοσδιόλου, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάν—Μαχμούτ, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται οὔτε σημάδι του γιὰ γὰ μὴν θυμίζῃ στοὺς Ἀρβανίτες τὸν

Ἀλῆ—πασιά τους ποῦ εἶχαν πρωτεύουσα τους τότε τὰ Γιάννινα, ἐξαιτίας αὐτουνοῦ τούτου, τοῦ Ἀλῆ—πασίας, καὶ στὴν θαυμάσια θέσση του, πῶχει ὄλην τὴν Λίμνη κατωθεῖό κι' ὅλα τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου ἀντί κρυ τῆς ἀνοικοδομήθηκε ὁ μέγαν τούρκικος Στρατῶνας στὰ 1838.

(α) Λέξη τουρκικὴ. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος τίτλος ὕστερα ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ Σουλτάνου—ἀνώτατος λειτουργὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς.

(2) Λέξη Περσικὴ = μέγαρον, ἀνάκτορον. Αὐτὸ τὸ Σεράϊ, χτισμένο πρὶν ἀπὸ ἐξήντα χρόνια, ἐχρησίμευε ἐπὶ τουρκοκρατίας ὡς κέντρο ὄλων τῶν δημόσιων ὑπηρεσιῶν, ἐκτὸς πολλῶν λίγων, ποῦ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἰδιαίτερα οἰκῆματα, τώρα ὁμῶς πολλὰ λίγα ὑπηρεσίες στεγάζονται σ' αὐτό,

τε, κατάρχουσα νερά της, παῦ καθρεφτίζονται μέσα τους, ὁ οὐρανός, ἡ θουλική πολιτεία, κι' ὅλα τὰ βουνὰ τοῦ Πίνδου μὲ τὸ χαμηλότερο κι' ἄδενδρο παριόλιμνιο Μιτοκάλι. (1) Ἡ γυναίκα μου ὅμως, σουλιώτικης καταγωγῆς, ὅπως κι' ἐγώ καὶ σὰν νὰ εἰποῦμε, «τουρκοφάγα» στὰ αἰσθήματα, ξυνίζονταν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ τζιμιοῦ καὶ μῶλεγε συχνά:

—Ποῦ βρέθηκε αὐτὸς ὁ Διάβολος, τὸ τζιμι σου, μπρὸς στὴν αὐλή μας!

Κάθε πρωὶ μὲ τὴν χρυσὴν ἀνατολή, κάθε μεσημέρι μὲ τὸ ἡλιοστάλαμα καὶ κάθε βράδυ βασίλημα—ἡλιοῦ μὲ τὰ χρυσαφένια συννεφά του παρουσιάζονταν ἀπάνω στὸ σιεριφέ τοῦ τζιμιοῦ μας — τὸ θεωροῦσαμε πλεῖα δικό μας καὶ καταδικό μας — ἓνας καλόφρονος χότζας καὶ μπαγλατοδοσε κατανυχικώτατα τό: « Λα'ι'λαχὲ Ἰλλάλλη Μουχαμεντοῦν Ρεσουλλάχ. Ἄλλαχ ἐκ—μπερ» (2) ἦτοι: « Κίννενος (ἄλλος) θεὸς (δὲν ὑπάρχει) ἐκτός τοῦ θεοῦ. Μωαμετης (εἶναι) ἀπόστολος τοῦ θεοῦ. Ὁ θεὸς(εἶναι) μεγαλώτατος», τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἅπαντον τῆς μωαμεθανικῆς θεολογίας.

Τὰ παιδιὰ μου εἶχαν συνειθίσει τόσο πολὺ τὸν κράτην—ψάλτην χότζαν τοῦ τζιμιοῦ μας, ὥστε, ὅταν κοντοξύγανε ἡ ὥρα του νὰ φανοθῇ ἀπάνω στὸ σιεριφέ, τὸν περίμεναν ἀδημονῶντας καὶ φωνάζοντας ὅλα μαζί:

Ποῦ εἶσαι, χότζα, ποῦ σε περιμένουμε τόση ὥρα;— Ἦ γέινες καὶ μᾶς ἀργήσες τῆσο;— Ἔλα κι' ἀναίθβα γλῆγορα ἀπάνω νὰ σ' ἀκούσωμε! Πέριση ἡ ὥρα!

Κι' ὅταν τέλος, φανίζονταν ὁ χότζας κι' ἀρχίζε τ' ὄρατό του καὶ μελαγχολικό του μπαγλάτισμα, ζουρλαίνονταν τὰ παλιόπαιδα ἀπὸ τὴν χαρὰ τους: τόσο ποῦ τῆζε κα

(1) Λέξη σερβικῆ: ἀρκούδα, γιατί έχει τὸ σχῆμα ἀρκούδας, θεώμενο ἀπὸ τὴν βορειοανατολική του πλευρά.

Τὸ βουνὸ αὐτό, ποῦ ἐξελλήνισεν ὁ Ἡπειρώτης ποιητῆς Γ. Χ. Ζαλοκώστας εἰς Μεσοπέλιον, ὀνομάζεται Πολυταίνον, βλ' ἱερὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα.

ταλάβη κι' ὁ ἴδιος κι' ὅταν τελείονε τὸ ψαλισμό του, τὰ χαιροετοῦσε φιλικά δάκρυα ἀπὸ τὸ ἕψος τοῦ μιναρῆ.

Τὸ μπαγλάτισμα τοῦ χότζα εἶχε γέινει καὶ γιὰ μένα καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμα τὴν «τουρκοφάγα» τὴν γυναίκα μου, ἀληθινὴ ἀπόλαυση κι' ὅσοι φίλοι τύχαινε νᾶρθουν στὸ σπίτι μας κατὰ τὲς ὄρες, ποῦ ἀνέβαινε ὁ χότζας στὸ σιεριφέ κι' ἔψελνε καὶ προπάντων ἀπὸ τοὺς παλαιοελλαδίτες, ποῦ δὲν ἔχουν στὸν τόπο τους τζιμιὰ καὶ χότζαδες, διασκεδάζαν πολὺ καὶ κατὰ προτίμηση μᾶς ἐπεσκέπτονταν τὰ ἡλιοβασιλέματα γιὰ ν' ἀκούουν τὸν χότζα νὰ μπαγλατᾶη.

* *

Ἄλλ' ἦρθε καὶ μια μαύρη μέρα γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ποῦ βγήκε στὴν μισητὴ ἀπαίσιον ἀνταλλαγὴ: οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας νᾶρθουν ἐξαναστασιακῶς στὴν Ἑλλάδα κι' οἱ βρυσκόμενοι Τούρκοι στὴν Ἑλλάδα νὰ φύγουν ἐξαναστασιακῶς στὴν Τουρκία, κι' ἔτσι διώχτηκαν ὅλοι οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὰ Γιαννίνα κι' ἐν γένει ἀπ' ὅλην τ.ν. Ἡπειρο, ἂν κι' εἶταν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς κι' ἔλλη νόγλωσσοι, καὶ μ' αὐτοὺς μαζί πᾶει κι' ὁ καυμένος ὁ χότζας μας, καὶ δὲν ξαναφανίστηκε πλεῖο στὸ σιεριφέ τοῦ τζιμιοῦ μας νὰ μπαγλατῆση! Ἔτσι ρήμαξε ἐπὶ τότε τὸ καυμένο, γιατί δὲν εἶχε μείνει οὔτε ἓνας Τούρκος στὴν συνοικία μας τοῦ Μείντανιοῦ, γιὰ νᾶρχεται στὸ τζιμι νὰ προσκύνῃ, καὶ δὲν ἀκούονταν ν' ἀλογογᾶν στὸν αἰθέρα ἐκεῖνη ἡ γλυκεῖα φωνὴ τοῦ χότζα μας νὰ ψέλλῃ τὸ ὑπέροχο γιὰ τὴν ἀπλότητά του « Λα'ι'λαχὲ Ἰλλάλλη Μουχαμεντοῦν Ρεσουλλάχ. Ἄλλαχ ἐκ—μπερ.» Στέκονταν βουβὸ καὶ περήφανο τὴν ἡμέρα, τηρῶντας ὅλη τὴν τραγικὴ του μεγαλοπρέπεια, ἀλλὰ τὴν νύχτα τὸ ριμπαγμένο τζιμι, κάτω ἀπὸ τὴν πένθιμη φεγγυβολὴ τοῦ φεγγαριοῦ ἢ μέσα στὰ πυκνὰ σκοτάδια τῆς ἀφεγγαριᾶς, ποῦ συνωδεύονταν πολὺ συχνά, καὶ μάλιστα τοὺς χειμῶνες ἀπὸ δυνατοὺς βορειᾶδες καὶ νότους φαίνονταν, σὰν νὰ βογγοῦσε, σὰν ν' ἀκούονταν νᾶκλαίγε τὴν ὀρφάνειά του, καὶ τὴν ἐρημιὰ του. Μοῦ φαίνονταν

ὅτι ἀκουγα κι' ἐγὼ κάτι σὰν βόγγο
καὶ κάτι σὰν κλάμα, καὶ μιὰ φωνὴ βοῦίξε
στ' αὐτιά μου καὶ μῶλεγε:

— «Ἀλήθεια κλαίει τὸ Τζαμί!» —

* *

Ἄλλ' ἦρθαν καὶ θλιβερότερες μέρες γιὰ
τὸ καῦμένο τὸ Τζαμί μας!

Τὸ τζαμί αὐτό, ὡς χτήμα τῶν ἀνταλ-
λαγμένων Τούρκων αὐτῆς τῆς συνοικίας,
ποῦ εἶχαν φύγει ὡς τὸν ἓνα ὅλοι της οἱ κά-
τοικοὶ στὴν Τουρκία, εἶχε σημανθῆ ὅπως
κι' ὅλα τ' ἄλλα τούρκικα χτήματα, ὡς χτή-
μα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου γιὰ λογαρια-
σμὸ τῶν Ἑλλήνων προσφύγων, ποῦ εἶχαν
διωχθῆ ἀπὸ τὴν Τουρκία, πέρασε ἀργότε-
ρα στὴν διαχείριση τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης
καὶ μιὰ μέρα βγήκε στὸν πλειστηριασμὸ, ὃ
πως βγαίνουν τὰ κατεσχημένα σπίτια τῶν
ἠφειλετῶν, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ πληρώ-
σουν τὰ χρέη τους, καὶ κατακυρώθηκε γιὰ
κάμμιὰ πέννηταριά χιλιάδες σημερινὲς πω-
ροδραχμές, σ' ἓνα ν, ποῦχε ἀνάγκη νὰ χτί-
ση σπίτι νὰ κατοικήσῃ! Καί, τέλος, ξημέ-
ρωσε καὶ μιὰ ἄλλη κακὴ μέρα, ἡ χειρότε-
ρη ἀπ' ὅλες, ὅταν ὁ νέος ἰδιοκτήτης τοῦ
καῦμένου τοῦ τζαμιοῦ, μὴ νοιώθοντας οὔ-
τε ἀπὸ αἰσθηματολογίης, οὔτε ἀπὸ καλλι-
τεχνίης, οὔτε ἀπὸ Ἱστορία ἔβαλε ἐργάτες
καὶ τὸ γκρέμησε, κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ
σκότωσε! Τὸ γκρέμησε καὶ τῶκανε μιὰ με-
γάλη λιθοσωρεία, ἐνῶ μποροῦσε νὰ τὸ δι-

ατηρήσῃ χωρὶς κάμμιὰ του ζημία, γιὰτί
αὐτὸ καθεαυτὸ τὸ τζαμί, δηλαδὴ ὁ μιναρ-
ρῆς, δὲν θὰ τοῦ ἀπασχολοῦσε οὔτε τριῶν
τετραγωνικῶν μέτρων ἑδαφικὴ ἔκταση!
Ἔτσι λοιπὸν χάθηκε ἓνα ἱστορικὸ κι' ὤ-
μορφο χτίριο, ποῦ θάχε στοιχίσει τὸ χτίσι-
μό του στὰ 1432 χρηματικὸ ποσὸ ἴσο μὲ
χίλιες χρυσὲς λίρες.

* *

Καὶ τώρα, μεταβάλλθηκε τὸ καῦμένο τὸ
τζαμί μας, ἔγω; τὸ εἶπαμε, σὲ μιὰ μεγά-
λη λιθοσωρεία, ποῦ θὰ χρησιμεύουν αὔ-
ριο οἱ πέτρες του, — ἢ τὸ σωστότερο, τὰ
κόκκαλά του, — γιὰ τὸ σπίτι, ποῦ θὰ χτί-
σῃ ὁ διοχτήτης του.....

Πέθανε τώρα τὸ καῦμένο τὸ Τζαμί
μεις, κι' ὡς πεθαμένο οὔτε φαίνεται, οὔτε
βογγάει οὔτε κλαίει πλεὶς τὲς νύχτες κά-
τω ἀπὸ τὴν φεγγοβολὴ τοῦ φεγγαριοῦ, ἢ
μέσα στὰ πυκνὰ σκοτάδια τῆς ἀφεγγαρι-
ᾶς!

Οἱ πεθαμένοι δὲν κλαίν..... Οἱ ζωντα-
νοὶ κλαίν γι' αὐτούς!

Γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ χύνω θεομὸ δάκρυ γιὰ
τὸν πεθαμὸ τοῦ καῦμένου τοῦ Τζαμιοῦ
μας κι' ἄς εἶταν τουρκοκλησιῖ!

«Ραχμέτι οὐλλάϊ ἄλέ»! (4)

(4) Ἀραβικὴ ἔκφραση = ὁ θεὸς νὰ τὸ ἴα-
ναπάψῃ (=θεὸς σχωρέσ' το.)

Γιάννινα 14 Μαγιοῦ 1928

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΙ

Β Ο Ν

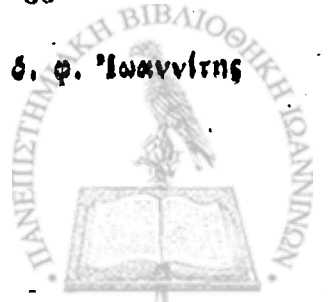
Ν. Γ. ΔΟΣΙΟΥ δ. φ. (Ιωαννίτου)

Πρίν ἢ προβῶ — κατὰ τὴν ὑπόθεσίν μου—εἰς τὴν ἀναγραφὴν καὶ ἄλλων τινῶν παραδειγμάτων *δημώδους ἔτυμολογίας* — ἐπανορθῶνω τυπογραφικὰς τινὰς ἀβλεψίας εἰς τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἀριθρὸν μου παραμορφούσας τὸ κείμενον τοῦ χειρογράφου μου καὶ δὴ ἡ Ἀκρόπολις ἐλέγετο: ἄσπρόκωλη, ἡ λίμνη τοῦ Φενεοῦ, λίμνη τοῦ Φονηᾶ ὁ δὲ παρὰ τὴν Κατσικᾶ Λασπόρορος (λασπώδης πόρος) «Λασπόροδος» καὶ ἴσως οὕτως καλεῖται ἀκόμη καὶ σημερινὸν κ. λ. Ὁ ἀρχαῖος Ἀμυροὺς μετεβλήθη εἰς τὸν σημερινόν: Ἀλμυροὺν ὅπως ὁ Ἀῶος, ποταμὸς εἰς Βοῖοῦσαν, ἴσως ἡ ἀρχαία ὀνομασία νὰ εἶχεν ἐν ἀρχῇ τὸ δίγαμμα (F) καὶ νὰ προφέρετο Βαῶος, ὁ δὲ κρότος τῶν πολλῶν μικρῶν καταροακτῶν του ὑπεβοήθησεν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς νεωτέρας του ὀνομασίας βοῦσα καὶ Βογιούσα. Ὁ Εὐριπὸς τῆς Εὐβοίας μετεμορφώθη εἰς Νέγριπον καὶ εἰς τὸ Ἰταλικὸν «Nereponte» Ἡ ἀρχαία ΚΡΙΣΑ καὶ τὸ Κρισαῖον πεδίον (ἐν Φωκίδι) διεσώθη εἰς τὸ σημερινὸ χωριό: τὸ ΧΡΥΣὸ καὶ ὁ «ὁ Καμπος τοῦ ΧΡΥΣΟῦ». Ἡ ἀρχαία ὀνομασία: Γῆ ἀλιάς, προφερομένου τοῦ ἀρχικοῦ δάσεως ΧΑΛΙΑΣ — ἐγένετο: πορτοχέλι. Αἱ Φάκουσαι νῆσοι — σύμπλεγμα μικρῶν ἀκατοκῆτων νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους καλοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν νησιωτῶν «Κορφονήσια» διὰ μεταλλαγῆς τῶν γραμμάτων καὶ δὲν εἶνε ἀσυνήθης ἡ τοιαύτη μεταλλαγὴ γραμμάτων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις

τὸν φαλακρὸν μετέβαλεν εἰς «Καροφλόν» καὶ ἡ μικρὰ ἐν τῷ Παγαστικῷ Κόλπῳ νῆσος ἀρχ. Τροικράνα μετωνομάσθη παρετυμολογικῶς: Τροικέρι. Ἡ ἀρχαία Σκοτοῦσα — πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται κακεμφάτως: Σκατοῦσα. Ἡ μικρὰ νῆσος Πεπάρηθος — λέγεται νῦν Πιπέρι καὶ ἡ Ἀστυπάλαια = Ἀσπροπαλαῖα ὡς ὁ ἄστυνόμος ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ τοῦ Βυζαντίου λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀνατολίτου ἀστρονόμος. Τὸ ἀρχοῖον ΙΝΑΧΩΡΙΟΝ (ἐν Κρήτῃ) λέγεται σήμερον. Ἐννιά χωριά. Ἡ νῆσος Ἴος ἐγένετο διὰ συναλοιφῆς ἐν τῇ φράσει: στήν Ἴο = Στὴ Νίο — στή Νιὰ = ἡ Νιὰ καὶ ἡ Νάξος — ἡ Ἀξιὰ ὡς ἀπὸ τὸ «Στήμπὸλι» παρήχθη ἡ τουρκικὴ ὀνομασία «Stamboul». Ἐν τέλει ἀναφέρω καὶ ἐν παραδείγμα μακεδονικοῦ πατριωτισμοῦ: Τὸ παρὰ τὰ Μπιτόλια (Μοναστήρι) τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας χωριόν: Μεγάροβον ἀποφεύγοντες τὴν σλαβικὴν κατάληξιν εἶχον μεταβαπτίσει εἰς «Μεγάροδον» ἀγνοοῦντες ὅτι ἐν τῇ θέσει τοῦ χωρίου τούτου ἔκειντο τὰ Μεγάρατὰ Μακεδονικὰ ὡς εἰκάζω ἐκ τοῦ βίου τοῦ Πύρρου τοῦ Πλουτάρχου. Κεφ. β)ον 30—35 «καὶ Μεγάρων ἔχουσθαι, χωρίου Μακεδονικοῦ».

Παρίσι 8 Δεκεβρίου '30

Ν. Γ. ΔΟΣΙΟΣ δ. φ. Ἰωαννίτης

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

I

Ἐτοῦτο; εἶν' ὁ Γιάννος κι' ὁ πλανόγιαννος,
πού πλάνεσε τίς τσιουῦπρες καὶ τίς ἔμμορφες.
Τῆ Ῥίνα νὰ πλανέση δὲν ἠμπόρεσε
στὴ μάνα του πηγαίνει καὶ προσκλαίγεται.
—Γιὰ σῶπα, γυιέ μου, σῶπα, κι' ἄκου τί θὰ εἰπῶ.
Ντύσε σκουτιὰ γυναίκεια μὲ νύφης ἄρματα
καὶ σύρε φράχτη—φράχτη ψιλογνέθοντας.
καὶ φώναξε τῆ Ῥίνα νὰ πᾶτε στὸ βουνὸ
νὰ μάσετε λουλούδια καὶ τριαντάφυλλα.
Κι' ἡ Ῥίνα θὰ κατέβη νὰ πᾶτε στὸ βουνὸ
νὰ μάσετε λουλούδια καὶ τριαντάφυλλα.
....Στὸ δρόμο πὺ πηγαίναν, κεῖ πὺ πῆγαιναν
ὁ Γιάννος τῆς μιλάει καὶ τῆ ῥώταγε:
—Ῥίνα μ, κι' ἂν ἔρθ' ὁ Γιάννος τί θὰ κάνουμε;
—Ἐγὼ κι' ἂν ἔρθ' ὁ Γιάννος θὰ λὰ σκοτωθῶ.
—Ἐγὼ εἶμαι, Ῥίνα, ὁ Γιάννος; πῶς δὲν σφάζεται;

II

—Πέρασέ με, φραγκογυιέ, καὶ παρ' τὸ μαντήλι μου.
—Δὲν τὸ θέλω, κόρη μου, δὲν τὸ καταδέχομαι.
Τέτοιο ἔχει κ' ἡ μάνα μου, τέτοιο καὶ καλλίτερο.
—Πέρασέ με, φραγκογυιέ, παρ' τὰ σκουλαρίκια μου
—Δὲν τὰ θέλω, κόρη μου, δὲν τὰ καταδέχομαι
Τέτοια ἔχει κ' ἡ μάνα μου τέτοια καὶ καλλίτερα.
—Πέρασέ με, φραγκογυιέ, παρ' τὰ δαχτυλίδια μου.
—Δὲν τὰ θέλω, κόρη μου, δὲν τὰ καταδέχομαι.
Τέτοια ἔχει κ' ἡ μάνα μου, τέτοια καὶ καλλίτερα.
—Πέρασέ με, φραγκογυιέ, καὶ σοῦ δίνω τὸ φιλί.
Σᾶν ἀητὸς τὴν ἀδραξε, πέρα τὴν ἀπέταξε.
—Δὸς μου κόρημ', τὸ φιλί, τὸ φιλί πὺ μῶταξες.
—Ἄω περα λαγκάδια εἶνε, πέρα ἀναμερίσματα.
Μάσε κλάδια νὰ στρωθῆς, γιὰ νὰ κάτσω νὰ μὲ ἰδῆς.
... "Ἐβγα μάνα μ' δέξαι τον γάϊδαρο πὺ σοῦ περα
φορτωμένον κούτσουρα, κλάδια πανωσάμαρα.
Δὸς του κούτσουρα νὰ φάη, κλάδια γιὰ νὰ ῥοκανάη.

III

Πέρα στὸν πέρα μαχαλᾶ μιὰ κόρη καλαμίζει.
Ὁ γυιὸς τοῦ Κόντη πέρασε καὶ τὴν καλημεράει
—Καλὴ μερὰ σου, κόρη μου.—Καλῶς τὸν τὸν ἀφέντη.
—Βιάζεσαι, κόρημ', βιάζεσαι κι' ἀσημοκαλαμίζεις

—Βιάζομαι, ἀφέντη μ, βιάζομαι κι' ἀσημοκαλαμιζώ.
 Στὸν πόντο τῆς ἰσαΐτιας μου σ' ἔχω ζωγραφισμένον.
 Κι' ἡ μητριὰ τὴν ἄκουσε κι' ἡ μητριὰ τῆς λέγει.
 —Τί λὲς αὐτοῦ μωρ' ἄνομη, σκύλα καταραμένη!
 Βράδυ σ' ἄν ἔρθουν τ' ἀδέρφια σου, ἄν δὲ σὲ μαρτυρήσω!...
 Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωτε, τὸ λόγο δὲν ἀποῦπε
 νὰ καὶ τὰδέρφια πῶρχονταν, στὴ σάλα π' ἀνεβαίνουν
 —Καλὴ σπερὰ σου, μάνα μου. — Καλῶς τα τὰ παιδιὰ μου.
 Τριὰ ἀδερφάκια ποῦεϊστε σεῖς, στὸν κόσμο ξηκουσμένα
 καὶ μιὰ ἀδερφοῦλα πῶχετε κι' αὐτὴ 'ναι πλανημένη.
 —Μάνα μου ποῖος τὴν πλάνεσε, τὴν ἔχει πλανημένη;
 —Ὁ γυιὸς τοῦ Κόντη πέρασε καὶ τὴν καλημεράει
 —«καλὴ μερὰ σου, κόρη μου.» — «καλῶς τον τὸν ἀφέντη»
 «βιάζεσαι, κόρη μ' βιάζεσαι κι' ἀσημοκαλαμιζεῖς»
 «βιάζομαι, ἀφέντη μ', βιάζομαι κι' ἀσημοκαλαμιζώ»
 στὸν πόντο τῆς σαΐτιας μου σ' ἔχω ζωγραφισμένον»
 Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀποῦπε
 τῶνα τὴν πιάνει ἀπ' τὰ μαλιὰ καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ τὸ χέρι·
 τὸ τρίτο τὸ μικρότερο τῆς μίχτει τὸ μαχαῖρι
 ψιλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε, ψιλὴ φωνὴ καὶ λέει:
 —Ποῦ εἶσαι, μανοῦλα μ, νὰ μὲ ἰδῆς, μανοῦλα μ' νὰ μὲ κλάψης;
 τ' ἀδέρφια τῆς μετάνοιωσαν τὰδέρφια τῆς τῆς λένε:
 —Πές μου, Λενιώ μ, ποῦ σὲ πονεῖ, Λενιώ μου. ποῦ σὲ σφάζει.

Ὁ Κόντης μπαρμπερίζεται καὶ τοῦ μπαρμπέρη λέει:
 —Μπαρμπέρη, μπαρμερίσε με καὶ κόψε τὰ μαλιὰ μου
 γιατί' ἔχω κόρη πάγαπῶ, καὶ θέλω νὰ πηγαίνω.
 Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀποῦπε,
 ἀκούει φωνὴς καὶ ψαλμωδιῆς, ἀκούει καὶ τὸ δεσπότη
 βλέπει τὴν κόρη πάγαπει στὸ φέρετρο βαλμένη.
 Χρυσὸ μαχαῖριν ἔβγαλε στοὺς οὐρανοὺς; τὸ ρίχνει
 καὶ 'κείνο πάλι γύρισε καὶ στὴν καρδιά του μπαίνει.

IV

Ἔχω τώρα πέντε χρόνους
 πίκρες βάσανα καὶ πόνους
 πάγαπῶ ἓνα χελιδόνι
 κ' ἡ μαμὰ του τὸ μαλώνει.
 Τὸ μαλώνει καὶ τὸ βοῖζει
 τὴν καρδοῦλα του ραῖζει.
 Μιὰ παρηγγολὴ θ' ἀφήσω,
 κόρη μου, πρὶν ξεψυχῆσω:
 —Νὰ μὲ πᾶτε ἀπ' τὸ σοκκάκι
 πάγαπῶ ἓνα κοριτσάκι.
 θὰ πεθάνω ἀπ' τὸν καῦμό του
 καὶ τὸ κρεῖμα στὸ λαιμό του.
 Γράψτε πάνω στὸ σταυρό μου

γράψτε τὸν τυραγνισμό μου.
Γράψτε γράμματα νὰ λένε
νὰ διαβάζουν καὶ νὰ κλαίνε:

«Αὐτὸς ὁ νέος ποῦναι θαμμένος
ὄπδ' ἔρωτα ὁ καυμένος.»

V

Σοῦ εἶπα στὰ ξένα μὴ μὲ δώσης
καὶ βαρεῖα θὰ μετανοιώσης
καὶ σιὰ ξένα θάρρωστήσω,
τίνος θ' ἄβγω νὰ μιλήσω;
Νὰ μιλήσω τῆς κουριάδας
καὶ τῆς πρώτης φιληνάδας
θὰ μοῦ ποῦνε, «δὲν ἀδειάζω,»
καὶ βαρεῖα θάναστενάζω.
Θὰ σοῦ γράψω γράμμα νάρθης
θὰ τ' ἀνοίξης νὰ διαβάσης
καὶ ἀπὸ καρδιάς νὰ κλάψης.
Θὰ μὲ βρῆς ἀποθαμένη
καὶ στὴν ἐκκλησιὰ βαλμένη

VI

Μιά φορά εἰμουνα πουλί
καὶ μάγαπούσανε πολλοί.
"Αχ! πουλί καὶ κελαϊδοῦσα
τὴν ἀγάπη μου ζητοῦσα.

Τώρα μοῦ κόψαν τὰ φτερά,
βόηθα, Χριστὲ καὶ Παναγιά,
"Αχ! φτερά γιὰ νὰ πετάξω.
τὴν ἀγαπή μου νὰ πιάσω.

Σὰν παίρω τὸ στρατὶ στρατὶ
—πὰν τὰ ματάκια μου βροχή—
ἄχι στρατὶ τὸ μονοπάτι
βάσανα πὼχ' ἢ ἀγάπη.

Τὸ μονοπάτι μὲ βγαλε
στὴν κόρη ποῦ μὲ τρέλανε.
"Αχ! στῆς Μαριγῶς τὴν πόρτα
'κεῖ παγάπαγα καὶ πρῶτα.

Βρίσκω τὴν πόρτα σφαλιχτὴ
—πὰν τὰ ματάκια μου βροχή—

ἄχ! καὶ τὰ κλειδιά παρμένα·
τρισαλλοίμονο σ' ἔμένα

Καὶ τοὺς γειτόνους ἐρωτῶ,
ποὺν' τὸ πουλάκι πάγαπῶ
—Μέσα εἶνε καὶ κοιμᾶται
δὲν ξυπνάει παναθεμάτη.

VII

Στὸ βουνό, ποὺ πᾶς καλά,
εἶνε καὶ μιὰ ἐκκλησιὰ
ποὺ τὴν λένε Παναγιά.
Μέσα εἶνε καὶ μιὰ ξανθὴ
ποὺ δανεῖζει τὸ φιλί.
Τῶμαθε κ' ἓνας φτωχὸς
κι' ἔτρεξε ξηπόλυτος
Τῶμαθε ἓνας γούμενος
κι' ἔτρεξε ξεσκούφωτος
—Βοὲ φτωχέ, πανιάφτωχε,
ποὺν' τὰ τσαρονχάκια σου
—Στὸ χωράφιμ' τάφησα
τὴν ξανθὴ πιάπησα
—Γούμενε προσγούμενε,
ποὺν' τὸ καλλιμαῦκι σου
—Στὸ κελί μου τάφησα
τὴν ξανθὴ πάγπησα
—Γούμενε κι' ἂν μάγαπᾶς
πίσσε βάρκα νὰ μὲ πᾶς
Κι' ἡ βάρκα σου νάχη κουπιὰ
παλληκαράκια δυνατά.

VIII

Δυὸ πουλάκια τὰ καῦμένα
πᾶνε κι' ἔρχονται γιὰ μένα.
Τῶνα τὸ πουλί ἀγαπάω
τάλλο παίζω καὶ γελᾶω
Τῶνα τὸ ταῖζω μέλι
τάλλο κόκκινο πιπέρι.
Μοῦπε τὸ πουλί, ν' ἀπέχω
γιατὶ διάφορο δὲν ἔχω,
Πῶς ν' ἀπέχω ἀπ' τὴν ἀγάπη
πῶπαθα πολλὰ γιὰ δαύτη;
Ἡ ἀγάπη 'ναι βελόνι
κι' ὅπου στέκω μάγκιλώνει

Ἡ ἀγάπη ἔναι καρφίτσα
μάγκιλῶνει στὴν καρδίτσα

IX

— Ἄς πᾶν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μου
πῶς τὰ περνάει ἡ ἀγάπη μου.
Μὴ βρῆκε ἄλλου κι' ἀγάπησε
κι' ἐμένα μὲ παράτησε
— Ποιός, σοῦ εἶπε, δεντρολάκι μου
δὲ σ' ἀγαπῶ, πουλάκι μου;
Ἄν στὸ εἶπε ὁ ἥλιος, νὰ χαθῆ
τ' ἄστροι, νὰ μὴν ξημερωθῆ
Κι' ἂν στὸ εἶπε ὁ γυιὸς τοῦ βασιλιά
νὰ τὸν τραβήξουν τὰ σκυλιά.
Κι' ἂν στὸ εἶπα τ' ἀρχοντόπουλο
τῆς χώρας τὸ ρηγόπουλο,
χῆρα νὰ ἰδῶ τὴ μάνα του
στὰ μαῦρα τὴν κουνιάδα του.

X

Ἐγὼ μιὰ κόμη ἀγάπησα
κανένινε δὲν ἄκουσα
οὔτε μάνα οὔτε πατέρα
οὔτε συγγενῆ κανένα

Πῆγα τὴν ἀρραβώνιασα
διαμάντια τῆς ἐφόρεσα
καὶ τῆς λέγω θὰ σὲ πάρω
μὲ παπᾶ καὶ μὲ κουμπάρο
Μὰ οἱ γειτόνοι ἔταν κακοὶ
ζηλιάρικοι καὶ φθονεροὶ
καὶ τῆς λένε «δὲ σὲ παίρει,
κόμη μου, σὲ κοροϊδεύει.»

Περνῶ ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς
φαρμάκι ἔταν τὰ χεῖλι τῆς
τῆς μιλῶ, δὲ μοῦ μιλάει
καὶ μὲ τὰ γριο μὲ κυττάει

— Μίλα μ' ἀγαπημένη μου,
κόρη ἀρραβωνιασμένη μου
εἶσαι μιὰ μηλιά μὲ τάνθη
κ' οἱ ἐχθροὶ σου σῶχουν πάθη

Κεῖσὺ μηλιά μὲ τὸν ἀνθὸ
μὲ τρέλανες τὸν ὄρφανό.

XI 1)

Γιὰ μιὰ φορὰ εἶν' ἡ λεβεντιά, γιὰ μιὰ φορὰ εἶν' τὰ νειῶτα
 γιὰ μιὰ φορὰ περπάτησι κι' ἐγὼ μὲ τὰ κορίτσια.
 Χίλια κορίτσια φίλησα καὶ χῆρες δυὸ χιλιάδες
 καὶ παπαδιές· καὶ καλογρηές· πεντ—ἑξ—ὀχτὼ χιλιάδες
 καὶ μιὰ μικρὴ μελαχροινὴ δὲ μπορῶ νὰ τὴ φιλήσω.
 Νὰ τὴ φιλήσω σκιάζομαι, νὰ τῆς τὸ εἶπῶ φοβοῦμαι.
 νὰ τὴν ἀφήσω ἀφίλητη ταχειὰ γελᾷ με μένα.
 Πεξεύω, δένω τ' ἄλογο, κρεμάω τ' ἄρματα μου,
 φιλῶ τὴν κόρη μιὰ φορὰ, φιλῶ τὴν κόρη δυὸ
 κι' ἀπάν' στὸ τρίτο φίλημα μου φεύγει τᾶλογό μου
 —Τρέξε, Λενιώμ' γιὰ τᾶλογο, κ' ἐγὼ γιὰ τ' ἄρματα μου
 —Λύκο· νὰ φάῃ τᾶλογο καὶ κλέφτες, τ' ἄρματα σου

1) Τοῦ Τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς· παραλλαγή εἰς τὸ τμήμα
 Κουρέντων.

Ὅλη τὴ νύχτα περπατῶ μ' ἐν' ὁμορφῶ κορίτσι.
 Να τὴ φιλήσω ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ εἶπῶ φοβοῦμαι,
 νὰ τὴν ἀφήσω ἀφίλητη ταχειὰ γελᾷ με μένα.
 Νὰ πάνω σὲ κρασοπουλεῖο νὰ πιῶ γιὰ νὰ μεθύσω,
 γιὰ νὰ διαβῶ σὲν πόρτα τῆς νὰ τῆς τὸ εἶπῶ τραγοῦδι.

XII 2)

Δώδεκα χρονῶν κορίτσι χήρα πάει στὴ μάνα τῆς·
 Τὰ στεφάνια στὴν ποδ. ἄ τῆς· κ' ἐκλαιγε τὸν ἄντρα τῆς·
 —Σῶπα, κόρημ', καὶ μὴν κλαίγεις καὶ ξαναπαντρεύεσαι
 εἶται νέα καὶ ὠραία καὶ ξαναπαντρεύεσαι.
 —Τι μοῦ λές, καλὴ μου μάνα, γιὰ νὰ ξαναπαντρευτῶ;
 Ἐχασα τὸν πρῶτον ἄντρα τὸ δεξιὸ μου, τὸ πλευρό.

2) Θρακικὴν παραλλαγὴν τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ δημοσεύει ὁ Βι-
 ζυηνός· εἰς τὰ «Βαλλίσματα» του.

Συλλογὴ ΤΑΚΗ ΣΙΩΜΠΟΥΛΟΥ

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

A.

Παιδεία και πενία, ένα θέμα που απασχολεί σήμερα πολλούς και που θ' αξίζει να επεκτείνη τη σημασία του κ' έξω από τον κύκλο των ενδιαφερομένων αμεσώτατα. Οι νέοι της Ηπείρου—για να περιορίσουμε σε κοινωνιώτερη παρατήρηση την έρευνά μας—, και προπάντων του χωριού μας, φιλόπονοι, φιλομαθείς, φιλοπρόοδοι, πολλές φορές αντίκρουσαν ως σήμερα αυτό το ζήτημα που σταματά σ' ένα σκληρό δίλημμα. Μόλις τελειώσουν το ελληνικό σχολείο, ή το γυμνάσιο, παρουσιάζεται άμέσως ο έφι-άλτης της οικονομικής άνεχειας, για να τους ξυπνήση θλιβερά από την όνειροπολη μένη της εύτυχία. Οι περισσότεροι τότε απ' αυτούς αναγκάζονται, με την πλήρη συναίσθηση της αδυναμίας των, να αφήσουν παραπέρα κάθε ιδέα γι' ανώτερη μόρφωση και να συντονίσουν τες βλέψεις των σε κανένα χειρονακτικό επάγγελμα, το επάγγελμα του πατέρα τους συνηθέστερα. Υπαρχή όμως και μιὰ μικρή μειονότητα που δε δίστάζει ν' άψηφήση τα ύλικά εμπόδια και να προχωρήση μ' ένθουσιασμό προς το σκοπό της. Τα παιδιά αυτά, όσο κι' αν είναι λίγα, θα ξεχωρίσουν πάντα από το πλήθος και θα ξαναχρουν σε μιὰ περιπέτεια, που θαχη ώμιαία ζωή, σ' όλες τες ιδέες, σ' όλα τα συστήματα και σ' όλους τους έξαιρτικούς ανθρώπους.

Προέχει τώρα να εξετάσουμε π.δ είναι το κυριώτερο κίνητρο που σφύρνει τα τέκνα αυτά τώφ φτωχών οικογενειών ν' απομακρυνθούν από την πατρική έστία, να στερηθούν την επίβλεψη της μητρικής στοργής, να υποβληθούν σε πλήθος στερησεων, να δοκιμασθούν, ν' απελπιστούν, να βασανιστούν, για μιὰ άβέβαιη μελλοντική απόδοση. Έδώ μου φαίνεται πως πρέπει να ύπονοήσουμε μιὰ ανάνικτη διάθεση από

ύπολογισμούς κι' απ' ανώτερες φιλοδοξίες, όπου κυριαρχούν και ρυθμίζουν οι δεύτερες. Το παιδί που επίζητεί μιὰ μεγαλύτερη πνευματική ανάπτυξη, έχει βέβαια στο νου του πως μαθαίνοντας πιδ πολλά θ' αύξηση μαζί με τες γνώσεις του και τες πιθανότητες έπιτυχίας στο κοινωνικό στάδιο, όπου είν' αδύνατη ή νίκη χωρίς τα εφόδια. Κατά βάθος όμως, στην πιδ θετική πραγματικότητα, έχει μέσα του μιὰ τάση προς εξέλιξη που δεν τείνει παρα στην έκπλήρωση της έπιταγής κι' άδιαφορεί για τους αντίθετους, μα πάντα συμπτωματικούς όρους της ζωής. Μιὰ φωνή του κράζει ολοένα «άνέβαινε» και δεν τ' αφήνει να πάρη ανάσα για να ιδη πού, κι' ανάμεσα σε τί, βρίσκεται.

Θα μαρτυρούσε φυσικά ύπερβολική σπουδή, αν διατύπωνε τη γνώμη πως τών άγροτών πρέπει ν' αύτά, όλο, ότ ως τών άστών, να μορφωθούν. Μιὰ τέτοια αξίωση, έκτός του ότι λόγω τών όπισθοδρομικών μας συνθηκών εινε ανεφάρμοστη, δεν εινε ούτε άπαραίτητη για τον τόπο μας, όπου άρκει με το παραπάνω στον εργάτη να βάζη την ύπογραφή του και να κάνη λογαριασμούς χωρίς δυσκολία. Στς άλλες χώρες, τες πιδ πολιτισμένες απ' τη δική μας, λαμβάνεται πρόνοια για μιὰ πληρέστερη παιδείυση τών εργατικών τάξεων, αλλά εκεί ή οικονομική ανάπτυξη, κατά πρώτο λόγο, βρίσκεται σε πιδ προχωρημένο σημείο από εδώ. Έξάλλου ποιος θα μείνη να συντηρήση τη γεωργική παραγωγή, να συνεχίση την επεγγελματική παράδοση, να πληρώση τες άμεσες ανάγκες του τόπου, όταν όλοι θελήσουν να γίνουν έπιστήμονες και να συγκεντρωθούνε στς πόλεις; Νόμοι λοιπόν φυσικής οικονομίας, κυριώτατα, άποτρέπουν την έξάπλωση αυτής της διασπο-

ρᾶς καὶ περιορίζουν τὸ φαινόμενο σὲ πολὺ λίγους ἀπ' τὴν ὁλότητα.

Ἄλλὰ ἀπ' τὸ σημεῖο αὐτὸ ἴσο μὲ τὸ ἄλλο, τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ δηλαδὴ ἀποκλεισμοῦ τῶν φτωχῶν ἀπὸ τ' ἀγαθὰ τῆς παιδείας, ὑπάρχει μιὰ διαφορὰ πρὸς τὰ φανέρον τεράστια ἐπιπολαιότητα ἢ στρεφοδικία ὅποιος δὲ θᾶθ' ἐλε νὰ τὴν προσέξῃ. Κι' ὁμως καὶ τέτοιο γίνεται σήμερον στὴν ἀντίληψη τῶν περισσοτέρων καί, τὸ χειρότερον, ἐκείνων πρὸς ἣ γνῶμη τους δὲν ἔχει ἀκαδημαϊκὴ μόνον σημασία. Πιστεῦεται πῶς γιὰ τὰ θύματα αὐτὰ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας περιττεύει κάθε βελτίωση καὶ πῶς θάναυ συμπερῶτερον νὰ τοὺς διατηροῦν τὰ πνευματικὰ τους δεσμά. Κι' ἐνῶ τὰ παιδιὰ τῶν πλουσίων στέλνονται χωρὶς ἐξαίρεση στὰ γυμνάσια καὶ στὲς ἀνώτερες σχολές, τὰ παιδιὰ τῶν ἀπόρων ἀποκλείονται, χωρὶς ἐξαίρεση πάλι, ἀπὸ κάθε σπουδῆς. Τὸ ὀμαδικὸ αὐτὸ ἀδίκημα παίρνῃ τόσην ἔκταση, πρὸς μᾶς ἐπιβάλλεται σὰ μιὰ μοιραία κατάστησι καὶ μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὸ κυττάξουμε κι' ἀπὸ τὴν ἠθικὴ του ἀποψη. Ἐχομε συνηθίση νὰ παραδεχῶμαστε, σχεδὸν ὀλοι, πῶς ἔτσι εἶναι καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά σωτηρία. Καὶ καταντοῦμε στὸ τέλος νὰ πιστεύουμε κι' ἐμεῖς πῶς ὀλα γίνονται καλὰ καὶ ἄγια καὶ πῶς φταίμε μονάχα ἐμεῖς, ὀσοι ξυπνῶντας στὴν κούνια μας δὲ βρήκαμε τίτλους καὶ περιουσίες καὶ πορτοφῶλια, γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὸ ἀξιότιμο ἔργο τῶν προνομιούχων πατέρων μας.

Νομίζω πῶς ὀλη μας ἡ πνευματικὴ κακομοιρία ἐδῶ πέρα ἔχη τὴν ἀρχὴ τῆς. Ἄν οἱ δασκάλοι μας ἀνορθογραφοῦν, ἄν οἱ δικηγόροι ἀσυντακτοῦν, ἄν οἱ γιατροὶ σολοικί-

ζουν, ἄν οἱ περισσοτέροι μας τελοςπάντων ἐπιστήμονες δὲ μποροῦν νὰ γράψουν δυὸ ἀράδες τῆς προκοπῆς, δὲ φταίει κανένας ἄλλος πρὸς τὸ ἐκπαιδευτικὸ—καὶ γενικώτερον τὸ κοινωνικὸ—σύστημά μας. Τὰ περίφημα κύματα τῆς ἀγροματοσύνης, πρὸς παρασύρουν σὲ ὑστερισμοὺς τὴν ὑποκρισία τῶν ἐφημερίδων, εἶναι ἀποτελέσματα τῶν ἰδίων δημοκοπικῶν κηρυγμάτων των. Ὁ φτωχὸς νέος, πρὸς κατορθώνει μὲ χίλιες στερήσεις νὰ πάρῃ τὸ ἀπολυτήριον τοῦ γυμνασίου, ὀταν πᾶη κάπου παραπέρα, εἶναι κατὰ κανὸν αὐτάρκης στὴ μόρφωσή του καὶ δὲ ντροπιάζεται σ' αὐτὴ, ὀπως συμβαίνει συχνὸτα τὰ μὲ τοὺς συναδέλφους των πρὸς ἔχουν τὴν ἰδία σχολικὴν, ἀλλ' ὀχι κοινωνικὴν προέλευση μ' αὐτόν. Τὰ γραπτὰ τοῦ πανεπιστημίου καὶ τοῦ πολυτεχνείου κι' ὀποιας ἄλλης ἀνώτερης σχολῆς, πρὸς κάνουν τοὺς σοφοὺς πατριῶτας κ' ἀπελπίζονται γιὰ «τὸ μελλόν τῆς εὐδοξου κ. λ, π.» ἑλληνικῆς φυλῆς, εἶναι κατὰ τὰ πλείστον ἔργα καλοθρεμμένων βλαστῶν πρὸς ἐναγκαστηκαν ἀπο τὸν μπαμπά τους καὶ τὴν κυρία μαμά τους νὰ μαθουν μὲ τὸ σταγιὸ γράμματα, ἐνῶ τὰ χέρια τους θὰ ὀριζαν καλύτερα τὴν τσαπα πρὸς τὴν πέννα. Κι' ἔτσι συνεχίζεται μιὰ στραβὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ, καὶ βραβεύονται οἱ μετριότητες, καὶ παραμερίζονται οἱ ἀξίες, καὶ προκαλοῦνται οἱ ἀδικίες, κι' ἐξεγείρονται αἱ συνειδήσεις. Ἄλλὰ τὸ θέμα πρὸς ἀρχισα σήμερον ἔχη κι' ἄλλες ἀπόψεις, ἐπεκτάσεως καὶ κατευθύνσεως, πρὸς πρέπει νὰ μᾶς ἀποσχολήσουν σὲ κατοπινὰ φύλλα.

ΓΙΩΡΓΘΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΕΥΟΙΩΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Μερικοί διανοούμενοι νέοι τῆς πόλεώς μας πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀποτελοῦν τὸ ἐπιτελεῖον τῆς φιλολογικῆς «Ἐλλοπία» —μ' ἐπικεφαλῆς τὸν παλαιόμοχο δημιουργικὸ λαογράφον Χοῆστον Χρηστοβασίλη καὶ τοὺς διαλεχτοὺς Ἐπιστήμονας κ. κ. Γ. Μουλαϊμίδη καὶ Χρ. Σούλη εἶχαν τὴν εὐγενῆ προωβουλίαν νὰ συστήσουν εἰς τὰ Γιάννινα σύλλογον διανοουμένων. Ἡ προσπάθειά τους αὐτὴ εἶνε ἀξιόπαινη διὰ λόγους ποῶτα γιατί τὰ Γιάννινα εἶναι ἡ μόνη πόλις, ποὺ δὲν ἔχει ἓνα σωματεῖο καὶ νὰ κατορθώνεται ἔτσι μὴ στενὴ πνευματικὴ ἐπικοινωνία τῶν νέων Ἑπειωτῶν κ' ὕστερα νὰ τί λόγοι ἱστορικοὶ τὸ ἐπιβάλλουν αὐτὸ (δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσουμε τὴν πνευματικὴ αἴγλη, ποὺ εἶχαν τὰ Γιάννινα στὸ παρελθόν.)

Τὴν παραμονή, λοιπόν, τῶν Θεοφανείων τὸ βράδυ ὕστερα ἀπὸ λιγὸλογὴ συζήτηση δείγμα καὶ αὐτὸ εὐόλογο γιὰ μιὰ δράση καρποφόρα) ὑπέγραψαν τὸ πρακτικὸ τῆς δρώσεως καὶ καταρτίσθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ θεωρήσῃ ἓνα σχέδιον καταστατικοῦ ποὺ ἔχει συντάξει ὁ ἀγαπητότατος κ. Κιούρης, μὲ τὴν ῥητὴν δήλωσι, πῶς ἡ ἔγκρισί του θὰ γίνῃ ὀριστικὴ ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε μέρες σὲ γενικὴ συνέλευσι.

Εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία, πῶς ἐκείνοι ποὺ ἀνέλαβον νὰ καταρτίσουν τὸ καταστατικὸν θὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν ὀρισμένην προθεσμίαν τὸ ἔργον τους καὶ εἶναι ἀκόμα ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία, πῶς θὰ τρέξουν νὰ γραφοῦν μέλη του ὅλοι καὶ παλαιοὶ καὶ νέοι καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι. Οἱ παλαιοὶ χωρὶς ἄλλο θ' ἀφήσουν κατὰ μέρος τὸ ἀτομικιστικὸ πνεῦμα καὶ θὰ γίνουν ὅλοι ἀτομικότητες, οἱ δὲ νέοι τὲς μικροφιλοδοξίας καὶ

τὲς μικροπρέπειες. Ἀλλὰ ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶνε τοῦτο: πῶς θὰ κατορθωθῇ καὶ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ συλλόγου, πῶς νὰ γίνῃ μ' ἄλλα λόγια μιὰ πραγματικὴ πνευματικὴ ἐπικοινωνία.

Κι' ἄλλοτε μᾶς δάθηκε ἡ ἀφορμὴ ἀπὸ τὲς στήλας τῆς ἀγαπημένης «Ἑπειρου» νὰ ποῦμε πῶς μονάχα μὲ τὲς διαλέξεις, τὲς συζητήσεις καὶ τὰς ὁμιλίαις θὰ μπορέσῃ νὰ γίνῃ καὶ κάτι τι καὶ στὴν Ἑπειρο. Μιὰ καλὴ βιβλιοθήκη, μὲ ὀργανομένη ὁμάδα γιὰ ἐκδοομὲς μὲ σκοπὸν τὴν συλλογὴ λαογραφικοῦ ὕλικου καὶ τὴν σπουδὴν τῆς πολὺπλευρῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας (εἶναι, περιττὸ ν' ἀναφέρουμε τὴν σπουδαίαν συνδρομὴν τοῦ μεγάλου μας Λεσπότη μαζὶ μὲ τὸν Βιζουκίδην, Ἀναγνωττοπούλου καὶ Κοντοπάνου μὲ τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά») ἓνα τμήμα διαλέξεων καὶ ὁμιλιῶν ποὺ θὰ κατευθυνθῇ μὲ θέματα ἐπιστημονικῆς, κοινωνικῆς καὶ φιλολογικῆς φύσεως (εἶναι πολυτέλεια τάχα τὸ νὰ ποῦμε, πῶς πρέπει κάπως πλατύτερα καὶ πάνω σ' ἄλλες βάσεις νὰ μελετηθοῦν καὶ ἐξετασθοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑπειρωτικῆς Σχολῆς;) ἓνας θεατρικὸς ὄμιλος, ποὺ θὰ δίνῃ κάθε τόσο ἀπαγγελίες καὶ θὰ διδάσκῃ ἀπὸ τὴν σκηνὴν πρῶτα τὰ καλὰ Ἑπειρωτικὰ ἔργα καὶ ὕστερα τὰ διαλεχτώτερα ἔργα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶς ξένων καθὼς ἀργότερα καὶ κλασικὰς ἀκόμη τραγωδίας.

Νὰ σὲ πρόχειρες γραμμὲς μιὰ καλὴ κατεύθυνσις ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ὁ Σύλλογος ἂν θέλῃ νὰ προκόψῃ καὶ μὴ μείνῃ ἔργαρον ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, ὅπως πολὺ ἔξυπνα εἶπε κάποιος σ' ἐκείνην τὴν συνεδρίασιν.

Π. ΦΑΝΤΗΣ.

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΑ ΔΙΑ ΤΟΝ Κ. ΜΟΥΣΣΕΛΙΜΗΝ

(Από τό περιοδικόν Libre ἀριθ. 88—99 Φεβρουαρίου—Μάρτιος 1830)

Η ΧΡΥΣΩ Ποιήματα του Σπυρ Μουσελίμ. Σκάπετα—Ἡπείρου 1929, φυλλάδιον ἐκ 36 σελίδων

Ἡ συλλογή αὐτή ἐξεδόθη δι' ἐξόδων τοῦ κ. Δ. Σταυροπούλου Ἡπειρώτου διανοουμένου ἀγαθοεργοῦ. Ὁ τύπος δυστυχῶς εἶνε δυσανάγνωστος. Τὸ ὑποκείμενων τῶν χριτωμένων αὐτῶν ποημάτων εἶνε λίαν ἀπλοῦν. Ὁ Σπύρος (ὅστις εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητής) εἶναι ὁ ἐραστής τῆς Χρύσως. Αὐτὴ δὲ εἶναι μία χωρική καὶ ἡ διαφροσῶ τῶν συνθηκῶν τοὺς ἐμποδίζει νὰ συζευχθοῦν. Ἐκ τούτου μία μελαγχολία ἐπώδυνος ἐκδηλοῦ μένη ἐνίοτε διὰ φράσεων σχεδῶν τραγικῶν. Αἱ δύο αὐτὰ ὑπάρξεις εἶναι τὰ θύματα μιᾶς προλήψεως, κάποιου ματαιοῦ φαντάσματος. Μετέπειτα ἡ Χρύσω ἀποθνήσκει καὶ ὁ ἐραστής αὐτῆς τὴν θοηθεῖ εἰς τόνους συγκινοῦσης ἀπλότητος. Καὶ ἰδὲ παλαιὸν θέμα, ὅτι μὲ τὴν ἐπιστροφήν τῆς ἀνοίξεως αἱ λυποῦμεναι ψυχαὶ πάσχουν περισσότερον, ἀνανεώνεται μετὰ χάριτος ἀπὸ τὸν κ. Μουσελίμη.

Ἐνα πρῶγμα προξενεῖ κτυπιτὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο· ὁ χαρακτήρ του ὁ γνησίως ἀγροτικὸς τὸ προκίβει με ἀξίας αἱ ὁποῖαι φέρουν εἰς τὸν νοῦν τὴν ὑψηλὴν φιλολογοῖαν.

Ὅτι εἶναι γνησίως ἀγροτικὸν περιτετεῖ νὰ τὸ ὑποδείξωμεν. Ἡ Χρῦσω εἶναι μιὰ χωρική. Ὅλα σὶδ χωριὸ γίνονται. Ἡ νεαρά κόρη πλέκει κάλτσες καὶ ὄχι πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ λάβῃ στάσιν ἀραστήν· αὐτὸ μὴ τὸ ὑποθέσωμεν ποτέ. Πλέκει κάλτσες διὰ νὰ τὲς φορέσῃ. Οἱ νεαροὶ χωρικοὶ τρέφουν ἕνα ἔρωτα ἐπιτρεπτόν, νόμιμον, ἐκτάκτως ἀλλθοφανῆ καὶ εἰλικρινῆ. Τὰ πάντα φύσις καὶ ἔξοχή, χωρὶς τίποτε νὰ ἐνθυμίζει Τριανδὰ ἢ τὰ Θεοκοιτινὰ βοικολικά.

Παρὰ ταῦτα αἱ δύο αὐτὰ δοσεραὶ καὶ ὁ μαλοὶ ὑπάρξεις δὲν εἶναι ἀπλοῖκαὶ ὑπὸ τῶν κακῶν τῆς λέξεως ἐννοισιν. Γνωρίζουν καὶ ἐκφράζουν ὅλας τὰς ἀποχωρήσεις (περιπετειάς, μυστήρια) τοῦ ἔρωτος. Καὶ βλέπουν τόσον μακρὰν ὅσον καὶ οἱ φιλόσοφοι ποιηταί, ὡς αὐτοὶ γνωρίζουν νὰ διερωτῶνται: Πόθεν ἐρονόμεθα καὶ ποῦ πηγαίνομεν. Καὶ ἂν δὲν δίδουν καλλιτέραν ἀπάντησιν ἐκείνων, οὐδὲν ἦττον οὔτε ὑποδιέστερα ἀπαντῶσιν.

Ὁ ποιητὴς ποῦ ἐξεγράφη εἰς τοὺς ἀγροὺς κηρύσσει μετὰ τὸ ἴδιον πείθον τοῦ πλέον καθαροῦ ρομαντικοῦ μας τὴν ἀποκλειστικὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἔρωτος. Ὅταν κραυγάζει «πάρε τὸ κορμί μου, γάγε το ἔα πλωμένη στὰ λουλούδια» νομίζει κανεὶς ὅτι ἀκούει: «ἀνοίξε τὴ ρόμπα σου Dejanise, νὰ καὼ στὴν πυρὰ μου.» Ὁ σπασμὸς τοῦ Roussard: «Ἄχ ἀποθνήσκω, ἄχ φίλα με»

εἰσίσκει κατὰ ἀνάλογον εἰς τὴν 13 σελίδα. Καὶ αὐτὸ ποῦ εἰπώθητε χίλιες φορές «μιὰ ψυχὴ μᾶς λείπει καὶ ὀησε ὁ κόσμος» παλὴ δημοσο ἀλλανυμένο ὀλίγο ὡς ἐξῆς τὸ λέγει: «Ἐφυγες κι' ἀφησεν ὄλο τὸ χωριὸ ἔρημον». — Ἡ σοφὴ ἐπανόληψις τοῦ κυρίου ὀνόματος, ὅπως τὸ ἀποδίδει ἡ Ἡχώ, δὲν ἐχρησιμοποίηθη δεξιότερα ἀπὸ τὸν θεόκριτον, Βιογύλιον καὶ Ὀβίδιον παρ' ὅσον ἀπὸ τὸν Μουσελίμη.

Ὁ στίχος εἶναι πολὺ ἀπλοῦς, ἀλλ' ὀλίγον εὐλυγιστότερος καὶ λεπτότερος, ὡς ἔχει, ἀπὸ τὸν στίχο τὸν καθ'αυτὸ δημῶδη. Ἡ γλώσσα περιλαυβάνει ὄσους σπανίους καὶ τοπικῆς διαλέκτου. Αὐτὸ ἐπιτρέπεται, πλὴν ἐκεῖνοι οἵτινες ἀγοῦστερα μέλλουσι νὰ κληθῶσι πατέρες τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ οἵτινες (ἐκ τῶν προτέρων ὑπέχουν εὐθύνην) ὀφείλουσι πάντοτε νὰ ἔχουν κατὰ νοῦν τὴν εὐχὴ τὴν ἐνότητα τῆς γλώσσας.

Τὸ ἔργον ἐν τῷ συνόλω κάμνει ἐντύπωσιν θελκτικὴν. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ σημειώσῃ ἀδυναμίαν του (τρωτά). Σχεδὸν διαλανθάνουν ὁμοῦ. Ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ὄλον εἶναι δημοσερὸν καὶ ἀφελές. **Λ. ΡΟΥΣΣΑΡ.**

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἄδωκ πληθῶρες ὄλης, κί μελέται τοῦ κ. Π. Φάντη ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ μακαρίτου Πελλερὲν θὰ ἐργίσουν δημοσειούμελα ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ μάλιστα συμπληρώσεως ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου λογοτέχνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σ π. Σ τ ο ὕ π η ν Κ ἔ ρ κ η ρ α ν. Εὐχαιοιστοῦμεν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον Σας.

Γ. Παπαγεωργίου Τρίκαλα. Ἀναμύνομεν ἐπιστολὴν.

Ἄριστειδ. Παναγιωτὸ ποῦλον. Ἐλευθεροχώρι.

Σπυρ. Γεωργιάδην. Δραγούσα. Περ. Δημητρίου.

Βουτονόσι. Γεώργ. Παπακώστα Φουρα. Νικόλ' Σιγάλλον. Παληοχώρι Μπό.

τσαρη. Γεώργ. Ἀλάον Δραμεσιούς. Ἐλ. Ρέκατα Ἄλοποχώρι. Σὰς ἐνεγράψαμεν τὴν στυτὰν

σεῖ τοῦ κ. Κῦ. Παπανικολάου, ἀγαπητοῦ φίλου τῆς Ἐλλοπίας.

«ΕΛΛΟΠΙΑ»

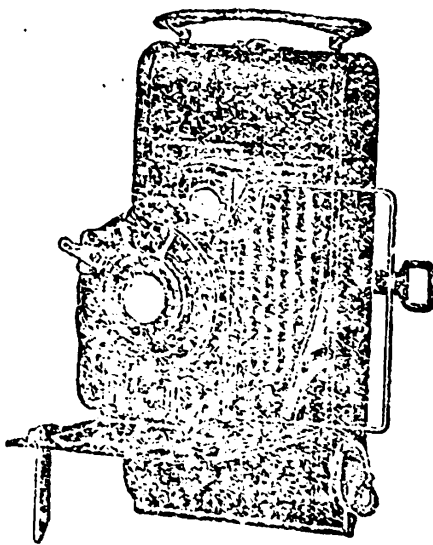
ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "Η ΑΣΤΡΑΠΗ,"

ΓΕΩΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

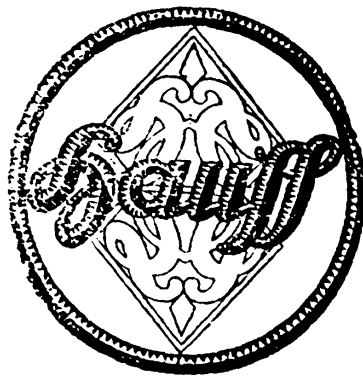

Ἐκτελοῦμεν ἀπάσας τὰς φωτογραφικὰς ἐργασίας μετ' ἐπιμελείας. Μεγεθύνσεις εἰς ἕλους τοῦς χρωματισμοῦς καὶ μεγέθη. Ἐξυπηρετοῦμεν προθύμως τοῦς ἐρασιτέχνους.

ΤΜΗΜΑ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

Διαθέτομεν τὰς καλλιτέτερας φωτογρ. μηχανὰς τοῦ Γερμανικοῦ οἴκου "ORION," καὶ τ' ἀσυναγώνιστα εἰς τε τὴν ποιότητα καὶ τιμὴν φιλμς χάουφ.

Τιμαὶ ἀσυναγώνιστοι

Τὸ

ΓΑΛΑ "ΤΡΟΦΟΣ,"

Εἶνε ἡ ἐνδεδειγμένη ἀσφαλὴς τροφή διὰ μικροῦς καὶ μεγάλους ἀσθενεῖς καὶ ὑγιεῖς.

ΚΑΜΝΕΙ ΕΥΡΩΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

